

B. THAMMI REDDY GARU,

Land Lord,

President, Taluk Board,

A D O N I.

పండితాభిప్రాయములు.

తిరుపతివాస్తవ్యులును, బహుగ్రంథప్రణేతులును, న్యాయవాదనోద్యోగ విశ్రాంతులునగు బ్ర॥ శ్రీ॥ నాగపూడి కువ్వస్వామయ్య బి. యే. గారిట్లు వ్రాసియున్నారు.

అయ్యో ! చిత్రము ! మహాపతిచిత్రయగు ననభూయ మహాదేవి చిత్రమును మార్కండేయ పురాణప్రకారము దానిని నేనుజదువుచుండి ముగించినవాడే తామంపిన „ అనమాయామహిమ” యనునాటకము నాకుఁ చేరినది దానిని సమగ్రముగాఁ జదివిన కరంబు సంతసించితి. మీ పాత్రమున నాటక సంవిధానము చమత్కారముగా సంఘటింపఁబడియున్నది. తెలి సుశ్రుతును మనోజ్ఞును నిర్దుష్టమునై యలరారెడు. చదువుటకుఁతయు సాంపుగానున్నది ప్రదర్శనంబునంగరంబు మనోహరంబుగా నుండుననుటకు సందియంబు లేదు. పతిప్రతాపిలోమణి చిత్రముగావున వారీజనంబుల మనంబులకుత్తమ సతీత్వము నెలకొల్పినదియై యునికిఁజేసి సర్వజనాదరణీయంబై వెలయునని తలఁచు.

విజయనగరము మహారాజాకాలేజిలో ప్రధానాంధ్రపండితులగు బ్ర॥ శ్రీ॥ ఆకూడి వెంకటశాస్త్రిలు వారిట్లు వ్రాసియున్నారు.

- ఉ॥ నాయెడఁగల్గుగౌరవమునకా దమరంపినచిన్నిపాత్ర మే ।
 నాయతనూదయుక్తముగ నందుకచూచిపఠించితందుబా ।
 లాయుపతీజనమృతుకలఁకములేక చరింపఁద్రోవలకా ।
 జేయఁగరానికార్యములుఁ జేర్చితివొగద, నుబ్బరాట్కవీ ॥
- క॥ నిస్తులపతిప్రతాపరి । తస్తుతియును, నెట్టుసతులుధరణినమాయా ।
 గ్రస్తలుగారామియుమీ । పుస్తకపుంబేరెతెల్లముఁగ దెల్పుఁగదా ॥
- క॥ మీలూయొద్దనుముఘనం । బ్రెయ్యెప్పెడుననుచు నెవరికైననుబలుకక ।
 న్యాయమృగాదనుబ్బా । రాయకవీ । యనఁబుగింపఁరణబుద్ధిపవీ ॥

తాము ముద్రింపించుటలో గొన్ని పొరపాటులు పడినవి. వానిలో గొన్నిటినిండుఁ జూపుచున్నాను. తమరు నాచూపినవానినట్లు తక్కినవానిని ద్వితీయముద్రణమునఁ దొలగించుకొనునది. ఇట్లు నాదనవుమాటల మన్నించునది :—

దగలి, బిలబి, చెప్పగలన, పగుడదు, కాబట్టి, జ్ఞాపమా, కరదాళ, గీతారసంజ, నిష్క్రమణ, ద్రాపెదన, వచ్చుటవలకు, మామడి, పుత్రు! పుత్రులందో, లేనిచో గణభంగము, ఇదేగ్రంథకర్త, ఇట్టివిపెక్కులు తాముచూచుకొనవలెన క్షమింపుడు.

పద్మాకిమిడివాసులు, ననమాన సంస్కృతాంధ్రభాషా పాండితీ విలాసులు, రావుసాహేబ్బిరుద విభాసులునగు గిడుగు మేకటరామ మూర్తిపంతులు బి. యే. యల్. టి. గారు వ్రాసిన విపులచర్చ యందలి సంగ్రహము:—

ప్రకృతకాలమున గ్రంథముల సర్వలక్షణ సమేతములుగాఁ బూర్వకపులుం జాలె నెవ్వరునువ్రాయఁ జాలరనియు, దమతమ మాండలియో శబ్దములను నన్య భాషా పదములను స్వేచ్ఛగాఁ దమకావ్యములఁ జొన్నచున్నారనియు, నీపద్ధతి మానజాలరనియు, గొన్ని వ్యాకరణాంశములను సహితము పొడింపరనియు, నిజ దేశ వ్యావహారిక పదముల నుపయోగించినయెడల నట్టివి యన్యదేశముల కేని, పండితులకేని యర్థముకావనియు, లేక విపరీతార్థముల నిచ్చుననియు, నిన్నిచిక్కలఁబడి గ్రాంథికభాషలో గ్రంథములను వ్రాయఁబూనుటకంటె సర్వజన నుపయోగమైన వ్యవహారభాషలోనే వ్రాయుటయైతే మమని బోధించుచుఁ దమయభిప్రాయము నిట్టిచ్చియున్నారు :—

.. నాటకరచన మెచ్చుకొందగినది. కథ కల్పించడములోను, పాత్రలను నిరూపించడములోను, పాత్రోచితముగా భావములను వ్యక్తపఱచడములోను, సందర్భస్థితిగా అంతములు విభజించడములోను చాలా శ్రేష్ఠకనబడుతున్నది. పాతకాలరంగము నాబుధికి యుక్తముగా కనబడలేదు.

కృష్ణాజిల్లా చిట్టిగూడూరు నారసింహ సంస్కృత కళాశాలా ప్రధానపండితులగు విద్యా దువ్వూరు, వెంకటరమణశాస్త్రిలు వారిట్లు వ్రాసియున్నారు :—

“తామంపిన యననూయామహిమ చేరినది. అందు. మిరవావశ్యకముని తలంచిన, పాతకాల’ రంగము మిక్కిలి యావశ్యకముయినదియు, నదియే ప్రకృత నాటకోదయమునకు ఫలపర్యవసాయియగు ముఖ్యబీజమనియుఁ దోచుచున్నది. నిరంజనాది శిష్యప్రవేశప్రయోజనము నాచార్యకోటిలోని వారదుని వలననేవ్యక్తిక రించుట యెంతయు సుచితముయి కాళిదాసాదులఫక్కిని స్మరింపఁజేయుచున్నది. అంతికి వివేచనాపటిమయు, నననూయ యనూయామహిత్యమునకు సానవెట్టు చున్నది. పతిభక్తి, యతిభిసేవ వినయశీలము మున్నగు నీతిదాయకములగు నననూయ షడ్గుణములు లలితోదారమగు తమకవితాలహరిలో రససిపానువులకు హృదయ పేయములుగాక మానవని నానమృతము.”

ఆంధ్రబ్రహ్మాండ పురాణాద్యనేక గ్రంథకర్తలును, కడప హైస్కూలు ప్రధానాంధ్ర పండితులగు కావ్యతీర్థ జనమంచి శేషాద్రి శర్మగారిట్లు వ్రాసియున్నారు:—

“రమరుకరుణమై ననిసిన “అననూయామహిమ” అనునాటకమును సను గ్రముగాఁ దిలకించితిని. పతివ్రతల కుచితములగు పద్ధతులిందుఁ దెలుపఁబడినవి. స్త్రీలకలవడఁదగు సదాచారము లీనాటకమును దిలకించిన నలవడకమానవు. దీనిని నాటకమునుటకన్న నాటికయన్న మేలనియెఁతు. ఏలన నిందు మూడంకములే యున్నవి. లక్షణముల నీకాలపువారు పాటించుట లేదని నేనెఱుంగుదు. విస నిట్లు వ్రాయవలసివచ్చినది. పద్యములు నీతిబోధకములు. కైలి మనోహరము. భావము మలభగ్రాహ్యము. ప్రథమాంకమున ద్వితీయరంగమున నొక సీసపద్యమున “తొల్లకమ్మలేల” అని కనుపట్టెడిని. ఈపదము రసపుష్పిని గూర్చబాటదు. రత్నములకు తొల్లనుట పాడిగాదని నాభావము. ఈకాలపు బ్రదర్శనమునకు దగినట్లు పద్యములు కొలదిగ నేయున్నవి. అననూయామహిమ విసఁదగినది. శక్తిగల్గినఁ జూడఁదగినది కావున నీనాటకము సర్వవిధముల స్త్రీలకు గూఱ తులనుగాఁజేయ నుపయోగించుననుట నిస్సంశయము. అననూయామహిమ యనుటకన్న చరిత్రమనిన బాగుండునేమోయనితలంతు. ప్రస్తావన మిగుల బాగున్నది. ఈనాటకము మీ కనంత శ్రేయస్సును గూర్చుగాక. దత్తమండల నాటక విఖ్యాతిని స్థిరముచేయు బూనిన మీప్రయత్నము సఫలమగుంగాక.”

అదేవాని మునిసిపల్. హైస్కూలునందు సాధ్యములును గ్రంథవిమర్శనచఱులునగు బ్ర|| శ్రీ|| బి. వెంకటశాస్త్రి బి. యే. యల్. టి. గారిట్లు వ్రాసియున్నారు.

“ అనమాయాచుహిమ ” యనునీ చిన్న పాటకము కాలకాలిక కమహాలముగ వ్రాయఁబడినది. ఇది కాంతరసప్రధానము. ఇందు పాతివ్రత్యమహిమ చక్కగా వర్ణింపబడినది. కథానాయికయును ననమాయపాత్రము. జాగరూకతతో చోషింపబడినది. ఆమె కాంతము, పరిభక్తి, అతిథిత్వాజ్ఞా ధురంధరత్వము, తపోగుహిమ చూపఱును భక్తిపరవశులంజేయును.

వారదపాత్ర మివాటకమున వెన్నెముకవంటిది. ఈపాత్రమువలననే కథావస్తువు పెంపొందింపబడినది. త్రిమూర్తులరాజులకు మత్స్రము పెంపుజేసి వారికి గర్వభంగమగునట్లు చేసినదీతండు. ఈతనికార్యదీక్షయు చతుర్మూర్తియు బ్రకంపనీయును. పాతకాలరంగమున వర్ణింపబడిన పాతివ్రత్య లక్షణములు మిగుల మపయుక్తములైనవి. ఇందలి పద్యములుగూడ మిగుల హృదయోదహములుగనున్నవి. అందు “ ఇల్లిల్లు పనిలే...” యను నీసపద్యము మణిపూసవంటిది. ఆర్యాయితాపుల హాస్యరసముగూడ చోషింపబడినది. కొన్నిచోట్ల వారదునిమాటలును, శేష్టులును సవ్యలుజ్ఞింపును. గరుత్మంతుని తొందరపాటును, ద్రిశక్తుల యాత్రమును నవ్వే గొలుపునట్లు చిత్రింపబడినవి.

శైలి మిగుల లలితమైనది. పద్యములును గద్యములును స్వభావయుక్తముగ నున్నవి.

రెండు మూడు చోటుల నశౌచిత్యము కానవగును. పాతకాల రంగమున కవలత “ పెనిమిటిని గన్నవాడు రాక్షసులా ” అని ప్రక్రియచుట యంతసమంజసముగా గన్పట్టదు. రంగమున వాపునులిండుటయు బ్రదర్శనార్హము కాదనితోచెడిది.

పాటకమునకు “ అనమాయాచుహిమ ” అనుటకంటె “ దత్తాత్రేయ జనము ” అను నామము యుక్తియుక్తముగా నుండునేమో.

మొత్తముపైని పాటకము హృదయరంజకమై ప్రదర్శనార్హముగనున్నది.

"THE HINDU" dated 4th May 1927,
writes as follows:—

"This is a Telugu Drama published under the patronage of MR. B. THAMMI REDDY, Land-Lord and President, Taluk Board, Adoni. The ideal of a Hindu wife is devotion, whether he is rich or poor, beautiful or ugly. Hindu Mythology abounds in stories where women have performed miracles by virtue of their chastity. The story of "ANASUYA" is one such and the author has adopted this story as the plot of the play with deviations here and there. The scene in which girls are taught by Anusuya in a school, the virtue and necessity of chastity is the product of the author's imagination. The plot is well developed and the several characters are well depicted. By dint of pure and simple life Anusuya had acquired a magnetic influence which could be exercised over even lions and tigers and by her chastity she could melt even iron and had thus surpassed even goddesses in her power. The drama places high and inspiring ideals before young girls and as such it should prove useful to them."

నిడదవోలు పురవాస్తవ్యులు ననేకసరస గ్రంథరచనాదక్షులునగు బ్ర॥ శ్రీ॥ మంగిపూడి వెంకటశర్మగారిట్లు వ్రాసియున్నారు.

తమరు దయతోపంపిన అనమాయామహిమయన నాటకము సాదరముగా సంతముగాచదివి యానందించితిని. కళాకల్పనము, పాత్రపోషణము, భాషా శృష్టికమున, పురుషులము, భావగౌరవము చక్కగానున్నది. ఇందు మృదు మధురమైన హాస్యరసము సందర్భానుకూలముగ పొందింపబడుటచే హృదయరం

జకముగాను ప్రాధముగాను నున్నది. బాలికలకుద్దేశింపబడిన యానాటకకైలి యింకా నులభముగానున్న తమసంకల్పమునకు సరిపడియుండెడిదని నాయాశ యము. బాలికలకిది తాము వ్రాయుటచే నీమాట వ్రాయవలసివచ్చినదిగాని నాటకము చదవినవారికిందేలొంటులును లేకుండ నుత్తమగ్రంథముగా నొప్పు చున్నది.

ఈనాటకము నేను శ్రీ బులును నామతోగిరావుగారితో కలిసి చదువుట తటస్థించినది. వారును సర్వవిధముల నాయభిప్రాయములతో నేకీభవించిరి. తామింకను ననేకగ్రంథరత్నములను రచించి భాషాసౌభాగ్యమును పెంపొందించెదరని కోరుచున్నాను.

ఆదవాసీ పురస్థితులును జ్యోతిశ్శాస్త్ర పారంగతులు నగు బ్ర|| శ్రీ|| జోహారాపురము కేషాచార్యులువారువ్రాసిన విప్రులాభి ప్రాయసంగ్రహము:—

బాలికలకేగాక యువకులకును మిగ్రంథము నీతిదాయకముగానున్నది. పలుకులు ముద్దులొలుకుచున్నవి. 'పర్వపర్వరసోదయం' అన్నట్లు కథ చదువు కొలది రసపుష్టి కలిగియున్నది. ఈకథలో వర్ణింపబడిన ముగురమ్మగారు, ముగు రయ్యగారు మికనంత శ్రేయస్సు నిచ్చెదరుగాక.

శ్రీమదాంధ్రసాహిత్య పరిషత్పత్రికాధిపతులిట్లు వ్రాసియున్నారు.

అననూయామహిమ — ఈగ్రంథమాదవాని పురవాస్తవ్యులగు గార్లదిన్నె నుబ్బరాయ ప్రణీతమగు చిన్ననాటకము. బాలికలకు నీతిదాయకముగా నుండు నటుల నుచోపలితరయో నత్రిమహాముని భార్యయైన యననూయా చరిత్రమును ద్రిమాహుల్లామెను బర్ణించి బాలకులగుటయు, నత్తాశ్రేణుజనమును మొదలగు బురాణవిషయములిందు సరసముగాను హృద్యముగాను వర్ణింపబడినవి. గ్రంథకర్త దత్తమండలవాసియగుటచే దత్తమండల ప్రయోగములు కొన్ని గానవచ్చుచున్నవి. జనసామాన్యమగు కథలనువిడచి, యననూయా చరిత్రమును నాటకముగ రచించిత గ్రంథకర్త యుద్యమ మెంతయు బ్రకంపనీయము.

జగద్గురు శృంగగిరి కూడలిసంస్థాన పండితులగు వే! బ్ర! శ్రీ!
పాలపూడి నరసింహశాస్త్రిలువారిట్లు వ్రాసియున్నారు.

సుహాశయా !

“ అననూయామహిమ ” యనునాటకమును దిలకించితిని. ఇయ్యది బాబు
రకుంగూడ సుబోధమై, నాతికతినైతి కలదై తెలయుచు ప్రతిగోపినియు జదువ
దగినదిగానున్నది.

మః॥ అనుమానంబిసుమంతలేదు, గుణశయ్యారీతిలాభ్యముల్ ।
కనులంగట్టినయట్టులుండుటకు, సత్కావ్యంబులందెల్లనీ ।
యననూయాచరితంబునాటకముగానత్యంతసచ్చైలిచే ।
ఘనమైనట్లురచించినాడవుగదా ! గా॥ సుబ్బరాయా ! కవీ॥

శ్రీమతి, విద్వాత్, కవితలక, కంచనపల్లె కనకమ్మగారిట్లు
వ్రాసి యున్నారు.

క॥ అననూయామహిమ దనయేడ ।
అననూయాశాపుదేవలనలనైనా ।
దనసామర్థ్యంబున వం ।
చినరీతినునీతి గలపుస్త్రీ, జనములకున్ ॥

క॥ అతితపోవిధి, తత్సతి ।
పాతివ్రత్యంపునుహిమపలికెన్ భక్తిన్ ।
స్త్రీతిలకబోధకుండగు ।
రతిక, గా॥ సుబ్బరాయకృతిసంప్రీతికన్ ॥

క॥ దత్తాత్రేయజనమీ ।
పాత్రమునందెల్పబడుట । బుద్ధులువిని లో ।
కోత్రరసద్గతి గనుటకు ।
నుత్రమమైయుప్పు నుకవియొద్యమమిందున్ ॥

అదవాని ముని సిపల్ హైస్కూలు ప్రధానాంధ్రపండితులగు
విద్వాన్, కావ్యధూషణ, ఆంధ్రవిద్యా వాచస్పతి తొగర్చేటి
భాస్కరసిద్ధాంతులు వారిట్లు వ్రాసియున్నారు.

శ్లో॥ శ్రీగార్లచిన్నై వంశ । పోద్యస్మక్తాఫలాయశస్యకః ।
శ్రీసుబ్బరాయనామ్నా । హ్యవసూయామహిమనాటకఽచీయాత్ ॥

శ్లో॥ అనసూయామహిమాభిధ । నాటకరత్నంవ్యలొకయంసర్వం ।
యద్భవసీతివిశేషం । తద్రమణీనామవశ్యపతన్వార్హం ॥

తమనాటక మన్నివిధముల బండితప్రశంసనీయమైయున్నదని విన్నవించుట,
యెంతమాత్రం మరికయొక్క కావేదని నొక్కివక్కాణింతు.

త ప్ప ప్ప ల ప ట్టి క .

పుట.	పంజీ.	తవ్వ.	ఒవ్వ.
మౌళపత్రం	8	మద్రీణ	మద్రీణము
లోపలిపుట	7	మద్రీణ	మద్రీణము
ఉ పా ధ్వాతము (1)	10	మహాత్మ్యము	మహాత్మ్యము
4	15	నీవు	నీవు
5	20	సత్యపాఠ	సత్యపాఠ
5	21	ఇత	ఇత
6	కడపటి	సం॥	నిరం॥
7	3	నక్కర	నక్కర
7	7	సం॥	నార॥
7	13	వెట	వెంట
10	10	మ సూహరకా	మ సూహరకా
12	3	అ.	అం.
12	19	పతి	పతి
13	2	వెట	వెంట
14	8	యోచింతును	యోచింతును
14	10	పరచెదను	పరచెదను
16	4	యోసంగి	యోసంగి
16	17	గావించితివి	గావించితివి
17	4	నొకని	నొకని
18	7	వేగియూప	వేగియూప
18	15	ధార	ధార
19	6	దవు	దగవు
20	22	వోకడు	వోకడు
21	7	మనో	మనో
24	19	కొక	కొక్క

26	5	కొరిసను	కొరిసను
27	6	బలుకలే	బలుకులే
27	14	కొంచము	కొంచెము
28	17	కేమిడి	లేమిడి
28	19	గనిపడతి	గనిపడతి
29	5	మార్పిట్లు	మాటిపట్లు
29	19	ఎమనగా	ఏమనగా
31	13	సాక్షాదై	సాక్షాదై
32	20	జ్యవంతుడుగా	జ్యవంతుడుగా సంచు మనలుబుడు సధర్మవంతుడు నిర్దాక్షి
35	18	పీల్చివైవ	పీల్చివైవ
35	6	చాలు	చాల
38	6	మాన్యమ్మ	మాన్యమమ్మ
38	10	సగులే	సగునె
38	20	మీరెక్కగాని	మీరెక్కవగాని
40	4	జాటిపట్లు	జాటిపట్లు
40	10	యోచింతును	యోజింతును
42	6	వచ్చినాను	వచ్చినాను దేవలో కమంతయొదిగిరిని. ఎవరును జేతగాదనిరి.
42	కడపటి.	దము.	దకము.
43	4	స	స్వ
43	22	విజ్ఞాపముల	విజ్ఞాపనముల
47	6	యొండజ	యొండజ
47	17	యోచించి	యోజించి
47	22	వైచెదకా	వైచెదనా
49	23	మొందిన	మొందినది
50	9	యోచించెద	యోజించెద
50	20	త్రికక్షల	త్రికక్షల

50	20	యెక్కువనువి	యెక్కువయవి
51	17	సమేతగా	సమేతముగా
52	20	నా మమాధా	నా సమాధా
53	14	పుల్లెంచును	బుల్లెంచును
53	22	తక్కులం	తక్కుల్యం
61	2	యొంటునొ	యొంటినొ
61	19	బ్రహ్మ	గృహ
64	15	దైవము	దైవమా
67	21	కడదయక	కడుదయక
71	8	చీరం	చీరం
76	6	నెలుగనమ్మ	తెలియదమ్మ
76	6	(క్రింద)	వ్రతనిమిత్తంబట్టివాం
			ఫయేగానినా కిది పరీ
			క్షయటంచు నెలుగ
			నమ్మ !
76	10	వైరమ్మలార	వైరమ్మలార
80	20	యొమాధవ	యొమాధవ

ఇందువచ్చుపాత్రలు

అనమాయ : కథానాయిక — అత్రిమహర్షి భార్య.

అంబిక : ఒక మునిపత్ని . అనమాయకుసఖి.

విఠజనుడు. } మునికుమారులు
సనందనుడు. } అత్రిమహర్షి శిష్యులు.
బాతచేడుడు. }

సుమంగలి, వనలత. }
ప్రేమనూప, ప్రభావతి. } అనమాయయొద్ద చదువుకొను బాలికలు.
కాత్యాయని. }

వారసుడు : సుప్రసిద్ధమహర్షి .

వాణి, రమా, పార్వతులు : త్రిమూర్తుల భార్యలు.

బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరులు : త్రిమూర్తులు.

గరుత్మంతుడు : నారాయణుని వాహనము.

బ్రహ్మనందావధాని. }
నారాయణభట్టారకుడు. } వేషధారులైన త్రిమూర్తులు.
నీలకంఠయోగి. }

కశ్యపుడు, కుక్రుడు, కుంబురుడు, మహర్షులు.

అదితి - ఇంద్రునికల్లి. }
శచీ - ఇంద్రుని భార్య. } లక్ష్మీదేవి సభాజనులు.
క్యామల - సుముని భార్య. }
రతీ - మన్మథుని భార్య. }

దత్తాత్రేయుడు - అనమాయాత్రిమునులకు గలిగిన పుత్రుడు.

శ్రీ

శ్రీ ఆనందాచార్య మహామ. శ్రీ

(నాటకము.)

ఇది .

గార్లదిన్నె సుబ్బరాయ ప్రణీతము.

మృత్యువాణి బదినేహు తమ్మిరెడ్డి మహాశయ పరిపోషితము.

ప్రథమ ముద్రణ ౧౯౦౦ ప్రతులు

గురునాథ ముద్రాక్షర శాలయందు ముద్రితము.

అద వాని .

1927.

అక్షరము సరి కాక్షరము శుభ్రము ద్వారా

సర్వస్వామ్య ?
సంకలితము. }

వెల. రు. 0—8—0

{ ALL RIGHTS
{ RESERVED.

ఉ పో ధ్వా త ము .

సుధీమణులారా !

ఈచిన్న నాటకము బాలికలకు నీతిదాయకముగా నుండునట్లు రచించుమని ఆదవాని పురవాస్తవ్యులును, స్థానిక పరిపాలన సంఘాధ్యక్షులును, బహుళభూమిపతులును, బహుగ్రంథపతులును, బహుజనాభినుతులునగు మ||రా||రా|| బదినేహాళు తమ్మిరెడ్డిగారు ప్రేరించుటచే నదేరీతి సులభశైలిని రచించినాను. కథకు సంబంధములేదని సందేహింపఁబోవు నొక “పాఠశాల” రంగము పడుచు లకుపయోక్తముగానుండు నుద్దేశముచే నిందేర్పఱుపఁబడియున్నది.

ఇది మహాపతివ్రతయగు ననసూయయొక్క మహాత్మ్యమును వెల్లడించుచున్నది. ఈసతీతిలకముయొక్క చరితమెంత యోయున్నది దానిలో ముఖ్యమైనది మాత్రముగొని నాటకావధి కనుకూలముగా వ్రాసినాను. క్షీరకథనము నాకల్పనము.

ఇక దత్తాత్రేయ జననమున నతఁడు మూడుతల్లు గలవాడని నారదీయాంతర్గత నారద కృతసోత్తముచే నీదిగువ తెలియ సగును.

శ్లో॥ ఆనాబ్రహ్మ మధ్యేవిష్ణు రంతేరుద్రస్సదాశివః ।

మూర్తిత్రయ స్వరూపాయ దత్తాత్రేయ ! నమోస్తుతే॥

శ్లో॥ శ్యామశ్వేతారుణాంగాజల ధరణిధరోత్ఫుల్లపంకీరుహస్థా ।

మోమాసావిత్ర్యుశేతారక్షచరణ పినాకోగ్రహంకారశిస్త్రాః ।

దేవాద్విత్వస్త్వశ్చేతాజగదవన సముచ్ఛేదనోన్మిత్తిదత్తాః ।

ప్రీతాపఃపాతునిత్యంహరి హరివిధయస్తార్త్యగోహంసప్తతాః ॥

దీనిననుసరించి దత్తాత్రేయఁడు శీర్షప్రయముగలవాఁడుగా

వర్ణించియున్నాను. తొలుత విజ్ఞాపించిన ప్రకారముద్దేశ మొకటి యయినప్పటికిని నాటకమగుటచే గథాసందర్భము యథాశక్తిని రచించినాఁడు. ఎంతమట్టుకు సరసమో యెంతవరకు విరసమో సాతకమహాశయులే కన్గొన సమర్థులు. మఱియే వేనిదోషములున్న యమింపఁ బ్రార్థితులు.

కారయితులు, ప్రేరకులు, అనుమోదకులునగు మ॥రా॥రా॥ తమ్మిరెడ్డిగారింబట్టి యీచిన్న కుసుమము శారద కర్పించు పుణ్యము లభించినందులకు నామహేశ్వరమతిఁగి గృతజ్ఞతాభినందన మందించి విరమించుచున్నాను.

ఆదవాని. }
1927. • }

గార్లదిన్నె సుబ్బరావు.

శ్రీ గురుభ్యానమః

— శ్రీ శారదాంబాయై నమః —

అన సూయామహిమ.

(నాంది)

క॥ శ్రీత్రిభువనగురు, ననసూ ।

యాత్రిమునీశ్వరకుమారు, నద్వయిని, మూ ।

ర్మిత్రయచూపుని, శ్రీద ।

త్తాత్రేయ భక్తితోడదలతుమదిలో ॥

మ॥ రమణబిల్బలు ఘోలనంబునలుపన్ బ్రత్యక్షమందుండి,

ల్లు ముదంబొందుచునుండువారుకద !

తల్లుల్ దండ్రులుక, దత్ప్రీకా ।

రమేమేమాడగజూడవచ్చిన సతీత్నంబులుగోవిదుల్ ।

ప్రమదంబొందెదరాత్మలందనుచునేభావించునిక్కంబుగా ॥

(నాంద్యంతమున, సూత్రధారుడు)

నటి !

నటి. (నేపథ్యమున) ఇదేవచ్చితిని.

నూ. నటి ! నటి ! ఏమిచేయుచున్నావు ?

నటి. (నేపథ్యమున) ఇదేవచ్చితి.

నూ. సరియే ! నేనిట్లే పిలుచుచుండెదను. నీవదేవిధముగా వచ్చి

తిని, వచ్చితిని, యని యనుచుండుము.

(నటి ప్రవేశము.)

నటి. ఇదిగో, వచ్చినాను. ఏమి సెలవు ?

నూ. ఏమి సేయుచుంటి వింతవఱకు ?

నటి. నాథా ! మీకడ నేనేమి సమాధానముఁ జెప్పఁగలను ? చెప్పకున్న మీకుఁ గోపమువచ్చును.

నూ. ఏమి ? చెప్పుము.

నటి. ఈపీతాంబరపుఁ గొనచెఱఁగు హంసబిల్లకుఁ దగలియుండఁగ నిలుపుటద్దంబులలోఁజూచి దానిని విడఁదీసికొని వచ్చితిని. నాయాలస్యమున కిదియేకారణము.

నూ. సరే ! మఱేమున్నది ? మీకెప్పుడును వస్త్రములు, సొమ్ములు, సాగసులు, వేతేచింతయేలేదు. నేఁబిలచినప్పుడు తక్షణమే గావలదా ? ఇదియేనా పతివ్రతా ధర్మము !

నటి. ఓహూ ! ఇంతస్వల్పమునకే మీరిట్లు శాస్త్ర ప్రకారము మూటిలాడిన నేనేమి చెప్పఁగలను ! నేను, ఉమనా ? రమనా ? సీతనా ? అనసూయనా—

నూ. ఓహూహూ ! చాలు, చాలు, వారుసీవలె మానవులు కారా ?

నటి. ఉమా రమా దేవులా ?

నూ. వారిని విడిచిపెట్టుము, సీతానసూయలు ?

నటి. ఔను, మానవులే.

నూ. వారివలె మీరేల వర్తింపగూడదు ? ఏల ప్రఖ్యాతిఁ బడయరాదు ?

నటి. నిజమే, చాల—కష్టము—

నూ. అదియే నేఁజెప్పబోవునది. కష్టపడనిదే కీర్తిలభించునా ! కాబట్టియే నూఱుమాటలకన్న నొక ప్రదర్శనమే మేలని యెంచియున్నాను.

నటి. మీ చిత్తము.

సూ. అయిన, నెవరి చరితమును? ఉమాచరితమా? రమాచరిత
మా? వాణి—

సటి. వారి మువ్వరిని వింటినవారి చరిత్రమును.

సూ. ఆహా! అనసూయా కథయా? నీవు బుద్ధిశాలినివే. ఇందు
లకుఁ దగిన రూపకము గావలయుఁగదా!

సటి. ఇంతలోనే మఱచితిరే? దానినిఁ జదివి యెనిమిది దినములు
కాతేదు. బాగున్నదంటిరి, ఫేలన మొనర్తమంటిరి.

సూ. ఎన్నియో చదువుచుందును. ప్రశంసించుచుందును. ఎక్కడి
వరకు జ్ఞాపకము. గ్రంథ కర్తయెవరు? జ్ఞాపమునందున్నదా?

సటి. లేకేమి?

గీ॥ ధాత్రివెలసెడు కోండిశ్య శోత్రజాతుఁ |

దాటువేల ప్రసిద్ధవంశాబ్ధి వీచి |

అమలమతి పెద్దనారాయణార్యసుతుఁడు |

ప్రాజ్ఞసంపేది, గా॥ సుబ్బరాయశుకవి ||

సూ. ఓహూ! రామకూమారాభ్యుదయ నాటక కర్తగదా
యితేడు?

సటి. ఔ నతఁడే.

సూ. సరే! ఇతని “అనసూయ” నాటకము ప్రోథ నాటకము
కాదని నాకుఁజోచుచున్నది. నాటక మర్యాద శనుసరించి
బాలికల కుసయుక్తముగా నులభముగా రఱిచినట్లున్నది.

సటి. అయిననేమి?

క॥ బాలికలె యాశవిజితమ |

రాళికలై, స్త్రీనుధర్మ రమణీయమణి |

మూలికలై, మదరొలం |

బాలకలై పెరిగి యువతులగుమరుగాదె ||

సూ. అబ్బబ్బ ! మాటలు మాత్రము కోటలు దాటుచున్నవి.

నటి. నామాటలుతో నేమి ? మీనాంది కానిండు.

సూ. సరిపోయె. ఎన్నఁడోయయినది. అప్పుడే కరదాశధ్వనుల
సంపాదించితిని.

నటి. బబ్బీ ! మీనాంది పద్యమునకే కరతాశధ్వనులూ ? ప్రేక్షక
మహాశయులు సులభసంతోషులే. నాపాటకింక జప్పట్లు
కొట్టకుండుకెట్లు ?

మ|| కో|| మీరునాందినొనర్చి. యీసభమెచ్చఁజేయ, మదీయగీ |
తారసంబుసుధారసంబయి తారసిల్లుచుఁదచ్చి)వః |
పూరమైసుఖసారమై మది,బొంగఁజేయదెలేకయా |
నారదుఁగనిగానయుద్ధ మొనర్పరమ్మనిచీరదే ||

సూ. ఆహా ! ఏమి, నీవిద్యాగర్వము ?

(నే ప థ్య ము న)

“టరీ ! నీవెవ్వడవు ? నన్ను గాన యుద్ధమునకు రమ్మనెదవా ?
నీవు పాటనేర్పరి వగుదువుగాక. నీకింత గర్వమేల. ఇదే
వచ్చుచున్నాను”

నటి. నాథా ! నారదుఁడే వచ్చినట్టయెనే ?

సూ. అతఁడు ముల్లోకములఁ గ్రుమరుచు నన్నింటిని గనుచుండును,
వినుచుండును. ఇంక మసలితివేని నీకు గర్వభంగమగును.

నటి. ఔను, దిగులగుచున్నది. పోదము పడుండు. (నిష్క్రమణ)

(ఇ ది ప్ర స్తా వ న.)

అనఘా యామహిమ .

ప్రథమాంకము. — ప్రథమరంగము.

— ❦ —

అరణ్యము. ప్రవేశము. నారదుడు.

నార. ఓరీ! గానవిద్యా విశారదా! గర్వ ప్రలాప! నీవేవడవు?
(అటు నిటు చూచి) ఏమిది? ఎవరునులేరే! ఎవఁడో యొక
యల్ప విద్యావంతుఁడు తన దంధము చెప్పకొనుచుండఁ
గాఁబోలు. నేను నొకట రెండు నిట్లు గర్వపడినందులకు
శ్రీహరి నాకుఁ జక్కని పాతము నేర్పియున్నాఁడు. అట్టి
పాతము నేనితరులకు నేర్పుచుందుననిచెప్పి యతని యాజ్ఞఁ
బొందియున్నాను. ఓరమారమణ! నీమాయావిశేషమును,
నీదయను నేనేమని పొగడుదు!

గీ|| మా|| దురభిమానము గలిగినవొడ్డవారి |

నొడఁజినొప్పటి మాయామహిమదలిర్ప |

హా! గర్వంబడంచిన హాడవిపు |

గర్వరహితుల సంప్రన్నకరుణచేత |

బ్రోచినట్టియు, ప్రోచెడుప్రోడవిపు |

నిన్ను బారము ముట్టినే నన్న నేర |

నిగమసంచార! సువిచార! నిర్వికార |

సజ్జనాధార! సముదార! సత్యసార ||

ఇ తవఱకు ననేకులకు దురభిమానముఁ దోఁగింపఁ జేసె
యన్నాను. ఇప్పటికి త్రిమూర్తుల సతుఁగు వాణీ రమా

పార్వతులు గనబడుచున్నారు. . . నకల శ్రీ ప్రపంచమున
నెక్కువవారే. ఒకించుక గర్వము మాత్రము గలిగియు
న్నారు. వీరి ముగ్గురికి నొకసారి వాతము నేర్పవలెనని
తలచుచున్నాను. సమయము రాలేదు. ఈభూలోక సంచా
రముఁఁ చాలించి దేవలోకములకుఁ బోవ నెంచినాను. ఈ
వనమునందెవ్వరేని తాపసులుండిన యెడల దర్శించిపోయె
దను. (వనమును జూచి) ఆహా ఇంత మనోహరముగా
నుండు వనసీమయందు మునులు లేకుండురెట్లు ?

శ్రీ॥ దారిఁబోయెడువాని దాటనీయక

తమముద్దుపల్కులచేత నొడ్డకీడ్చు ।

తమఘమంఘుమ యనుతావులచే

ముక్కుబట్టి, కదలకుండనట్టెనిలుపు ।

ఎండనేలకుఁబడకుండ మెండుగనిండి

యందునీడలను గూర్చుండఁజెట్టు ।

మెల్లగాఁజల్లగా మెయిసోకిహాయి

సంధిల్లనల్లెడ నత్తమిల్లఁజేయు ।

శ్రీ॥ నిచట నెలకొన్నగువ్వలు నిచటిపువ్వు ।

లిచటిదట్టంపుతరుపాళి యిచ్చటిగాలి ।

నెంతవర్జింతు నిటవసియించువాని ।

సౌఖ్యమేసౌఖ్యమని చెప్పనందియంటె ।

ప్రవేశము నిగంజనుఁడు (మునికుమారుడు)

“ సనందనా ! సనందనా ! ” (అని వచ్చి నారదునిజూచి)

సనం. తాతా ! మీరెవ్వరో ! నమ్మరించుచున్నాను. .

నార. నీకు శుభమగుగాక ! బాలకా, నీవెవడవు ?

నిరం. నేనొక మునికుమారుడను.

నార. అది చెప్పనక్కరలేదు. నీపిల్ల జాట్టువలనను, గావి బట్ట వలనను, జేతనున్న పూలబుట్ట వలనను, ముని సుతుడవని యెఱుంగనయ్యెడు. నీపేరేమి ? ఎవరి పుత్రుడవు ?

నిరం. నాపేరు నిరంజనుడు, నిత్యానంద ముని కుమారుడను.

సనం. సనందనుడెవడు ?

నిరం. నాసఖుడు, శతానంద మహర్షి పుత్రుడు.

నార. పుష్పార్థమో సమిధల కొఱకొ వచ్చియుంటిరే ?

నిరం. ఔను.

నార. అయిన, నీన్నేహితుడిచటికి రాలేదు, వానిని వెదకఁబొమ్ము.

నిరం. వలదు వానిపూలబుట్ట నిండుదనుక వచ్చువాఁడు కాఁడు. ఇంతలోనే రావచ్చును. మీర దయచేసి నావెంట రావలయు. మాయాశ్రమమునకుఁ బెలుచుకొని పోయెదను. మాయాతిథ్యమును గైకొనిపోవలెను.

నార. (స్వ॥ ఇది పెద్దల నేర్పుగాఁ దోచుచున్నది.) మియాశ్రమము లిచటికి సమీపమున నున్నవా ?

నిరం. మాతండ్రిగాఁవికావు. గుర్వాశ్రమము.

నార. అటులనా ? గురుకులవాసము చేయుచున్నారా ? మిగురువు గారెవరు ?

నిరం. అత్రిమహర్షి గారు.

నార. (స్వ॥ ఆహా ! అత్రిమునీశ్వరుని యాశ్రమ సీమయానే వచ్చి యుండునది. వానిని దర్శింపవలె.)

ప్రవేశము సనందనుఁడు.

నిరం. జనా ! ఎచ్చటనున్నావుర ?

నిరం. తాతా ! ఏడే నామిత్రుడు.

సనం. తాతా ! వందనములు.

నార. దీర్ఘాముష్యమస్తు.

సనం. తాతా ! నీవు నారదుడవా ? తుంబురుడవా ?

నార. అదెట్లు ?

సనం. “ నారద తుంబురులు వీణాగానమున నేర్పరులు. ఎల్లప్పుడు హరిని గీర్తించుచుండురు ” అని మాయోజ్ఞలు చెప్పచుండు వారు. నీవు వీణియను ధరించి యున్నందున నడిగితిని.

నార. బౌరా ! నీవు బుద్ధిశాలివే ! నేను నారదుడనే.

సనం. అయిన, మూర్ఖశాలకు బాదమురండు. మాయాశ్రమ సీమలో నెట్టి యతిభులు గన్పించినను దప్పక కొనిరావలెనని మాగురువుగారును గురుపత్నిగారును ఆజ్ఞచేసియున్నారు.

నిరం. నేనపుడే విన్నవించినాను.

నారద. ఒక వేళ రామన్న నెట్లు ?

సనం. రామన్నకాదు, భీమన్నకాదు. ఉత్తరీయమును బాదములకుఁ జాట్టి తోడ్కొని రావలెనని యనసూయాదేవిగారి యాజ్ఞ.

నార. అయ్యా ! అంతపనివలదు, ఇదేవచ్చెద, నడువుడు.

నిరం. నీవీణను నేఁ దెచ్చెదనిమ్ము, నీకు బరువేమో ?

సనం. అంతలావున్నది, బరువులేకుండునేమిర ? తాతా ! నీచిటుకులు నాకిము, నేఁగొనివచ్చెద.

నార. అయ్యా ! వలదు. నేనే తెచ్చెద. పదుండు.

నిరం. ఇటురమ్ము, ఇటురమ్ము.

నార. (స్వ॥ అతిభులకిట్టి గృహస్థులుకదా యుండవలయు, బాల కులకిట్టివికదా గురుభక్తి.) (నిష్క్రమింతుర.)

ప్రథమాంకము — ద్వితీయరంగము.

(పర్ణశాల) అనసూయ కూర్చుండి యుండును.

అంబిక ప్రవేశించును.

అం. అనసూయా దేవీ! పోయి చూచివచ్చితిని. దూడకుఁగూడ పాలు లేవు.

అన. అదేల?

అం. భాగీరథిని రాత్రి నింటిలోఁ గట్టుకొనటకు మఱచితిని వెలుపల మావిచ్చెట్టునకే కట్టబడియుండె. ఏవులియో చిటుకయో పాలనన్నిటిని గుడిచి పోయినది.

అన. అంబికా! నీవు మందమతివే! ఇప్పుడెట్లు? మనకు లేకున్న మానె, దూడ గతియేమి?

అం. అమ్మా! క్షమించుము. నీచేతితోఁ గొన్ని జలములనిమ్ము, ఆ లేగకుఁ ద్రాపెదను. అది పాలు ద్రావినట్టే సుఖముగా నుండును. మహర్షి గారింటలేనందున వారు వచ్చుటవఱకు నీ పెట్టి యాహారమును గైకొనవుగదా? మారొకదినమునకుఁ బాలులేక పోయిననేమి? వలయునన్ని ఫలములున్నవి.

అన. నీసమాధానపుఁ బల్కులు సరియే. ఒకవేళ నకస్మాత్తుగా నతిథులెవ్వరేని వచ్చిన సేట్లు?

అం. సాధ్యముదీ! నీభృలేకున్నను నీకరకమల స్పర్శచే గోముగాఁ బెరగుచున్న పూలతీవెల నడిగి యప్పటికుపాయముఁ జెప్పెద.

అన. నీ యిష్టము.

ప్రవేశము. నిరంజనుఁడు, సనందనుఁడు.

(పుష్పముల నచటఁబెట్టి నమస్కరించి)

నిరం. అమ్మా! నారద మునీశ్వరులు వచ్చియున్నారు.

సనం. అవ్వా ! నీమూసతి మేరకు మనయింటికి విందుగాఁదోడ్కొనివచ్చినాను.

అన. ఏకీ ! వారెక్కడ ?

అం. వెలుపటఁ గూర్చుండినారా ?

నిరం. లేదు, భజన మొనర్చుచు వెనుక నరుదెంచుచున్నారు.

అన. అన్నలారా ! అట్లు విడిచి రాదగునా ? వెంటడిగా రావలయుఁగదా !

ప్రవేశము. నారదుఁడు.

ప్రస్వీ|| నారసింహాచ్యుతా ! నక్రసంహరకా !
మారజద్వందితా ! మామనోహరకా !
వారిజాతేక్షణ భక్తబృందావనా !
• ధీరసంఘక్షణ ! దేవసంభావనా ||

అన. గీ|| సర్వలోకంబుల సతుంబునంచరించి ।
అద్యతునిభక్తి మాబోటియజ్ఞులందు ।
నాటిరక్షించు నీకిదేనతులొనర్తు ।
బ్రహ్మమానసపుత్ర ! పావనచరిత్ర ॥

(అని మొక్కును, అంబికయు నమస్కరించును.)

నార. దీర్ఘసుమంగలీభవ ! తపఃఫలసిద్ధిరస్తు.

అన. నిరంజనా ! పాద్యముఁదెమ్ము. అంబిక ! తట్టయు నొక వస్త్రముఁ గొనిరమ్ము. సనందనా ! వ్యాఘ్రాజనము. (వారు పాద్యము మున్నగునవి తెత్తురు.—నారదుని కాళ్ళు గడిగి తర్వాదోదకమును శిరమున జల్లుకొని)
సనందనా ! ఏలతడవు ?

సనం. అమ్మా ! వచ్చితి. మామిడి కొమ్మపై నారవైచియుండిన

యీదోవతిముఁ చీరము గాలికెగిరి పోయియుండ రెండు
క్రోతులుపోయి వానినిదెచ్చి మరల నాకొమ్మపైనునిచినఁ
జూచి తీసికొని వచ్చితిని. ఇదియే నాజాగం. (నారదుఁ
డాశ్చర్యపడును.)

అన. సంతోషము. లోపలనుంచిరమ్ము. (వ్యాఘ్రాజనము శబదచి)
ముసీంద్రా! ఇచ్చట నాసీనులరిగఁడు.

నిరంజనా వట్టివేళ్ళ వీవన. (వాఁగుదెచ్చి విసురుచుండును.)
మహానుభావా! నేను సుదీనము. మాయాకుటిల్లు పవిత్ర
మయ్యె. మేము ధన్యుల మైతిమి.

నార. అమ్మా! పుణ్యవంతుల దర్శనమయ్యె. నాకును సుదీనమే
అత్రిమహర్షి గారాశ్రమమున లేరా?

అన. లేదు. నేనుదయమువనే తపస్సునకు వెడలియున్నాను.

నార. ఎపుడువత్తురు?

అన. ఏమో, లెలియదు. ఎనిమిది దినములో, పది పాతకములో.

నార. ఆహా! వానిని దర్శించు భాగ్యము లేకపోయినే
అమ్మా!

అ॥ వె॥ తపములెట్టి యష్టదగులకజరుగొనే!

దంపలునుఫలములు దొరకునొక్కొక్క!

సీరుజక్కగలపె చేరువనే? కూళ!

దక్కనులెవరు నిటరారుగాదె ॥

అన. స్వామీ! మీయన్నగ్రామమున నట్టికొంతలం లేక సుఖముగా
నున్నాము.

సనం. తాతా! మనశ్రోవలోఁ జూచితిమి కొలను, అదీయే యెల్ల
పక్షమును మమ్ముఁ దనువుచున్నది. నీళ్ళు పెంకాయ నీరు,

నార. చెనటి మెకముల వెఱపులేదుకద ?

అన. అట్టివేవియులేవు.

అం. మునిలిక ! పులులు సింగములు మున్నగునవి రాత్రులయందు మాపర్ణశాల యొద్దనే పెరుండియుండు. అవియే మమ్ముఁగాచు చున్నవి. అంతేగాక మాగోవుల పాలనప్పుడప్పుడు త్రాగి పోవుచుండు. అది నేమను దటస్థించినది.

సనం. ఆపులుల సింహములనెక్కి మేము సవారి చేయుచుందుము. ఈవ్యాఘ్రాజనముకన్న వానిబీవు మెత్తగా నుండును.

నార. సంతోషమయ్యెడు. (అహా ! ఈముషి దంపతుల సత్వగుణ ప్రభావము నేమనవలె !)

అన. జడవారిరాయా ! ఎచ్చటెచ్చటఁ దిరిగితిరి. ఎచ్చటికిఁబోవ లెన్ను ?

నార. భూలోకములేయు సంచరించివచ్చినాడ. కేపు దేవలోక మునకుఁ బోవ నెంచినాను.

అన. మీసంచారమున గాంచిన విశేషము లేవియైన గలవా ?

అం. వారు జూడని విశేషము టుండునా ? అనేకముల గనుగొని యుందురు.

నార. అమ్మా ! నిక్కమే, ఒక్కమాటలో వక్కొనిచెడ.

మ॥ మతిమౌతుల్, హరిభక్తి తప్పకలు, నిర్మాతస్వర్ణచిత్తుల్, నతి ।
వ్రతలు, సద్గుణశీలలు సుఖముల వర్ణిల్ గాఁగంటి దు ।
ర్మతులు శ్రీహరిభక్తి దూరులును, దుర్మార్గుల్, పతిశ్రీతి వ ।
ర్షితలు దుశ్చరిల్ వగల్ బొగులుచు జీవించఁగాఁగంచితి ।

అన. అట్టిదియేకద ! సన్నాదులే సౌఖ్యవంతులు. దుగ్మార్గులే దుఃఖ వంతులు. వారిలో మాస్త్రీజన్మము పతుల సేవిపక పతుల ప్రేమనాకర్షింపక పతుల యాజ్ఞ మెలంగకున్న నేమి ప్రయోజనము. ?

౮॥ వె॥ తల్లిదండ్రులివిడిచి, తానొక్కమగనికి ।

బెండ్లమగుచు నతని పెంటనంటి ।

జీవయాత్రనలుపు చేడియభర్తను ।

గొలువకున్న సుఖముగలుగునెట్లు ॥

పురుషుల కనేక పుణ్యకార్యము లేర్పడియున్నవి. స్త్రీలకుఁ బరిసేవయొకటి యేర్పడియున్నది. పురుషులాయా పుణ్య కార్యములచేఁ బడయు పుణ్యము పడతులు తమ పతిభక్తిం బట్టి పడయుచున్నారు. ఈమాటనేఁ జెప్పనేల సకల శాస్త్రములు “పతిని దైవముగానెంచిన సకలి మోక్షము సయితము నతిచేతనుండు” నని ఘోషించుచున్నవి. మీరు వినించిన వార్తయందనృత మేమున్నది ? కావున

సీ॥ దినమునుముమ్మారు తిరిగిపతికి

మొక్కనరుగని పడములకందెలేల ।

పతిపాదములనొత్తి భక్తి సేయని

చేతులందుదాల్చిన బాజబందులేల ।

పతియడ్లలనుసోకి ప్రణమిల్లకుండిన

శిరముధరించు నాగరములేల ।

పతియాడుమాటను బనులాడకవినని

కర్ణములకు తాళకమ్మలేల ॥

గీ॥ విభునికుపచారములను గావింపనట్టి ।

తనవుగట్టెను కనకవస్త్రంబులేల ।

పతియె దెవంబటంచు హృత్పద్మమందు ।

నమ్మకుండినసతికిఁ బ్రాణమ్ములేల ॥

నార. అమ్మా! సత్యమే. నీపల్కులొప్పు దగినవిగానున్నవి.

అన. మహాత్మా! ప్రస్తావనశమున మీతోఁగొంత మందలించితిని. మీరెఱుంగని ధర్మము లేవికలవు? ఇటుల నేనెఱిగినంత మట్టుకు నీప్రాంతముననుండు మునిపులికలకు స్త్రీ ధర్మముల బోధించుచున్నాను.

నార. మిక్కిలి యుత్తమమైనది. సందేహమేమి? (స్వ|| ఈమె యిన్నిటిని జెప్పుచున్నది. ఇక్కడికి వచ్చినందులకు నీపెను గొంతపరీక్ష నేయవలయు. ఏమియుక్తి యోచింతును!

అన. అనఘా! మధ్యాహ్నమయ్యె! స్నానమునకు లేవఁదగు. తమ కేమి కావలెనో సిద్ధపరచెదను.

నార. అవశ్యము. (స్వ|| ఇదియే పరీక్షా సమయము-ఆలోచన నశీనయించి-తోచినది. ఈదినము పాలు లేవని వీరిసంఖా షణవలనఁ దెలిసె. పాలనే కోరెదను. ఎట్లుచేయునో చూచెదను.) అమ్మా! నాకు మఱేవియు వలదు గోక్షీరము కావలెను. అత్యావశ్యకము గనుక యడుగవలసి వచ్చినది. నూటయొక్క దినము రుద్రాభిషేక వ్రతము ననుసరించి యున్నాను, నిన్నటికి నూటదినములయినవి. నేడు కడపటి దినము. నూటయొక కలశములుగాని లేక యన్నిశంఖముల యావుపాలు జక్కినఁ చాలు. నావ్రతము పరిసమాప్తి యగును, అట్లు దొరకని పక్షమున శంకరుని కాక్షీరాభిషేక మొనఁచు సంతవఱకు నే నెట్టియాహారమును బుచ్చు కొనవలనుగాదు.

అన. స్వామి! ఏలకాదు? మీకెన్ని పాలుగావలెనో యన్ని గ్రహింపును, తెచ్చెదను. మీవ్రతము పరిపూర్ణమొనర్పఁడు నాయిల్లు పవిత్రమగును. మీరు స్నానము సలిపి పూజకు పక్రమింపుఁడు.

నార. సంతోషము. (లేచి లోపలికిఁ బోవుచు.)

అన. నిరంజనా ! నవందనా ! వానికిఁ గావలసిన పూజాద్రవ్యముల సిద్ధపఱపుడు. (ఇద్దఱు నిష్క్రమణ)

అహా ! ఈముసేంద్రుడు లేనివస్తువునే కోరె. అదిలభింపకున్న సతనికి భోజనమే లేదట. ఇంటికి వచ్చిన యతిథి యుపవాస ముతో మరల వలసినవాడాయె. అయ్యో ! ఎట్టిపాపము ? అంబికా ! నేనప్పుడే చెప్పలేదా ? ఇప్పుడు పాలకై పరీక్ష గలిగె చూడుము.

అం. అమ్మా ! ఇదేమి వ్రతము, చిత్రముగానున్నదే ? నూలుశంఖ ముల పాలుపై నొకశంఖము.

అన. ఎన్నియో వ్రతములు. వానిలో నిదియొకటి యుండవచ్చును. దానివ్రత్న మనకేల ?

అం. తొలుత మనసంభాషణలో మనయాపు పాలియ్యలేదని నోరు జాతి పల్కితినే. పరీక్షార్థ మిట్లడిగియుండునా ?

అన. సఖ ! ప్రసంగవశమున నాడినమాటలన్నిటిని సలేడు వ్రాసి కొనినాఁడా ? తనవ్రతముకొఱకు కావలసిన పదార్థమునుగోరి నాఁడు. తనసంచారమున మనము పిలిచినంతట వచ్చెగాని మనలఁ బరీక్షించుటకు వచ్చినాఁడా ! ఇట్లేల యాహాలు ? భాగీరథిని దోడ్కొనిరమ్మ. నాహృదయేశ్వరుని కమండలువు నొక భండమును దెమ్ము.

(అంబికపోయి తీసికొని వచ్చును)

(అననూయ గోవుకుఁ బ్రదక్షిణ నమస్కార మాచరించి కమండలువు జలములఁజల్లి)

మ. జగతి నాదగునాథుడుత్తమ తపస్సంపన్నుడేని నిజం
బుగడ త్పాదయుగంబు భక్తి మయినంపూజంతునేని సదా.
భగవత్సేవనొనర్తునేని యిప్రుడిభాండంబునంబాలు నిం ।
డుగగోలక్ష్మీ ! యెసంగిమానిఁ బరితుష్టుంజేయవేవేడద ॥

(అని యావును బిండి)

అంబికా ! ఈక్షీరముల నారదునకిచ్చి, కలఫలముల నెల్లి
నొకపోకపట్టలో నుంచితమ్ము. (అంబిక పోయి వచ్చును)

అం. అమ్మా ! మునీంద్రుడు పాలనుజూచి సంతోషించి చాలునని
చెప్పినాడు. అభిషేకమును గావించుచున్నాడు,

అన. అయిన నీయావును గట్టిరిమ్ము. (అంబిక నిష్క్రమణ)

(మరల ప్రవేశము.)

అం. సతీమణీ ! ఆమొదపు పొదుగున నింకను బాలున్నవి. లేగ
ముదమునఁ బ్రాగుచున్నది.

అన. సంతసము.

(ప్రదేశము నారచుడు.)

హర ! శంకర ! హర ! శంకర !

పతివ్రతామణీ ! నావ్రతము సంపూర్తిగావి చితివి. నాకు
మహానందమయ్యె, నీవొసఁగిన ఫలములు మెసఁగితి. సంతస
మెసఁగె. నీదగు నతిథిభక్తి నేనేమని పొగడుదు ? నీమహిమ
నేనేమని కొనియాడుదు ? నాకిక సెలవియ్యవగును. నీకు
సర్వకాలముల సర్వ శుభములగుఁగాక. అత్రిమహర్షి గారు
విచ్చేసినపుడు నాప్రణామముల నర్పింపవగును.

అన. అనఘా ! అటులనే విజ్ఞాపించెదను. పోయిరండు మాయంబు

కటాక్షముంచుడు. మీరు బ్రహ్మలోకమునకుఁ బోయినపుడు
సరస్వతీదేవితో నిట్లు విన్నవింపుడు.

ఆ|| నీదునించు కరుణ నెగజెడువుత్తు ।

నొకనిమాట నొక్కఁజొప్పకుండ ।

వాడులాడుచుండు, వారలకైకమ ।

త్యంబుఁగూర్చి కావుమమ్మవాణి ॥

వైకుంఠమునకుఁ బోయినపుడు లక్ష్మీదేవికినమస్కరించి యిట్లు
విజ్ఞాపింపుడు.

ఆ|| నూటికొకనిదయఁ గనుంగొనుచుండెద ।

వట్లయగునుగాక, యట్టినుతుఁడు ।

త్యాగిగాను, ధర్మదాక్షిణ్యపరుఁడుగా ।

సలరునట్లు సేయుమమ్మ, పద్మ ॥

క్వేలాసమునకుఁ జనినవేళ సర్వమంగళాదేవికి నానతుల
నర్పించి యిట్లు మనవిసేయుడు.

గీ|| నీకృపాలోకనము చేత నెలతలెల్ల ।

రఖిలమంగళముల, బొట్టు, రయిన, వారు ।

చండికలుగాక, మగలనునగముసేయ ।

కుండవర్తించునట్లు సేయుము భవాని ॥

నార. (స్వః ఈమె సందేశములు నాకు మిక్కిలి యనుకూలముగా
నున్నవి. త్రిశక్తుల గర్వము నణఁచుటకు సమయము కలిసి
వచ్చె. ఈమె వలననే సాధ్యమగునని తోచుచున్నది.)

అమ్మా! నీమాటలు డప్పక చెప్పెదను. నేనింకఁ బోయి
వచ్చెద. (నిష్క్రమణ)

ప్రవేశము సుమంగలి.

దేవీ ! పడుచులందఱు వచ్చియున్నారు. పాతవేళయైనది.
అన. పోదము. అంబికా ! బాలురకు భోజనమిడుము. పొమ్ము.
(అందఱు నిష్క్రమింతురు.)

ప్రథమాంకము—తృతీయరంగము.

వనసీమ. బాలికాపాతశాల.

అనసూయ, సుమంగలి, కాత్యాయని, ప్రేరూప,
ప్రభావతి, వనలత, (బాలికలు)

అన, వనలత ! పిల్లలకు మొదటి దైవతము లెవరు ?

వన. తల్లిదండ్రులు.

అన. ఏల ?

వన. కష్టపడి, కనిపెంచిన వారగుటచేత.

అన. వారియెడ నెట్లు మెలగవలయు ?

వన. తు|| వ||

తల్లిమాటయమృతభార, తండ్రిపల్కపంచదార ।

కల్లగాదటంచునెంచి, కడువిధేయతకవహించి ।

వారియాజ్ఞనిడువవలయు, వారిబుద్ధివినగవలయు ।

కోరరాదులేనిదాని, కోపగింపకెన్నడేని ॥

అన. కూర్చుండుము. ప్రభావతీ ! తల్లిదండ్రుల మాటవినక హతముఁ
జేసినయెడల నేమగును ?

ప్రభా. అట్టిబాలికను బ్రేమింపరు, కొట్టుచుందురు. అంతేకాక యా
బాలిక గయ్యానియని పేరొందును.

అన. పడుచులెట్టివి నేయరాదు ?

ప్రభా. అ. వె.

తలను, జీర, బొట్టుదామాపుకొనరాదు !

మాపుతేపునిదుర మఱుగరాదు !

పెద్దవారిమాట వినకుండబోరాదు !

చెలులతోడఁ దగవునేయరాదు !

అన. కూర్చుండుము. ప్రేమరూప ! బిడ్డల్లు మఱెట్టివి నేర్చుకొనవలెను.

ప్రేమ. ఉత్సా!

తల్లినేర్చుపనుల నెల్లఁ దానునేర్చుకోవలె !

ఉల్లమలరమంచి పాటలోలినేర్పగావలె !

పిల్లలెల్లఁగూడితగిన విద్య నేర్వగావలె !

ఎల్లవారియొడలమిగుల హితముఁజూపఁగావలె !

అన. అట్లు నేయకున్న నేమి ?

ప్రేమ. తెలివిలేనిదగును, తగవులాడి యగును.

అన. అంతేనా ? కన్నవారికి—

ప్రేమ మాటఁదెప్పించును.

అన. కూర్చుండుము. కాత్యాయని ! కన్యకకుఁ దలిదండ్రులు తర్వాత దైవమెవఁడు ?

కాత్యాయ. తనమగఁడే.

వన. ఉపాధ్యాయీ ! నాకొక సందియము. తల్లిదండ్రులు దైవ సములు, మగడు దైవసముఁడు, అనితెప్పిరివి. కానితెప్పిరి గన్నవారు రాక్షసులా ?

అన. ఛీ ! వారును దేవతాభిమానులే. మీజననీ జనకులువలె మీయత్త మామగారును విష్ణుఁడైమింతురని.

వన. అంత ముద్దుసేయుదురా?

అన. మీరు వినయముతోడను గౌరవముతోడను వర్తించిన తమ పుత్రునియందువలె మీయందును బ్రయముఁ గలిగియుందురు. ఒక వేళ నప్రియముఁ జూపినను మీభక్తిని విడువరాదు. మీకు గీర్తిప్రదము వ్రాసికొనుడు.

కాత్య. (ఎనలతనుజూచి) అత్తమామగార్లను భక్తితో శేవింపకున్న భర్తకుఁ గోపమెత్తదేమే?

అన. చూచుము. కాత్యాయని బుద్ధిమంతురాలు. ఈమాటనహి తము వ్రాసికొనుడు. కాత్యాయనీ! భర్తయనగానర్థమేమి?

కాత్య. తనసతి నెల్లప్పుడు భరించువాడు.

అన. అందుచేతనే—

కాత్య. భేదపమానుడు.

అన. పద్యము వచ్చునా?

కాత్య. వచ్చును.

సీ॥ రాష్ట్రంబులనునేలు రాజాధిరాజైన,
కొనకునీచపు సేవకుండునైన ।
సకలశాస్త్రంబులఁ జదివినవాడైన,
మూఢతముండగు బోయయైన ।
బహుధనంబునుగల్గి వర్ధిల్లువాడైన వీధి,
గట్టెలనమ్ము పేదయైన ।
పొగడనలవిగాని భూనేతయైనను,
బచ్చికదోకొడువాడునైన ।

గీ॥ తనయదృష్టాను సారంబుదైవమిచ్చి ।
నట్టిపాయనంబైనను వట్టిగంజి ।
యైనతనయాలిచ్చుఁ బ్రియంబుతోడ ।
వాండభర్తయు, బరమదైవంబుసతికి ।

సుమ. అవ్వా! నాదియొక ప్రశ్న.

అన. ఏమి?

సుమ. పతి ధనికుడుగాకున్న, గోరినపెట్టు తెచ్చును?

అన. అట్టిమగని పెద్దవియ్యను గోరఁగూడదు. అతఁడు మచ్చికతోఁ దెచ్చినదియే పెచ్చుని తలంచి వుచ్చుకొనవలెను. ప్రియమే ముఖ్యమయినది. వస్తువులుకావు. ధనవంతుఁడెంత ప్రియముతోఁ దనకాంతకుఁ బాయనము నిచ్చునో బీదవాఁడు నంతటి ప్రేమతో తనయింటికి గంజనిచ్చును.

సుమ. ఇంతులకు వివిధములగు సొమ్ములు చీరలు వలదా? అందమెట్లువచ్చును?

అన. అదియే భ్రాంతి. సౌందర్యమే యందము, కానబహువిధ వస్త్రాభరణములుకావు. అవి యలంకారాతిశయమునకు నా సందాతిశయమునకు, కలిగియుండిన ధరింపవచ్చును. లేకున్న నాసపడరాదు. నిండుజాబిల్లివలె, విడిగిన తమ్మివడువున పసిడి తీగలాగు, క్రొక్కాటు మెఱుపు తెఱఁగు వలులు తెఱవకు వేఱుసొమ్ములేల. సకల సుందరులకు శాశ్వతమైన యాభరణములఁ జెప్పెద, వ్రాసికొనుఁడు.

సీ॥ ఇల్లిల్లుపనిలేక యెప్పుడుఁదిరుగఁ

బోకుండుట పడములకొక సొమ్ము ।

బిచ్చగానికిదయక బిడికెడన్నముఁబెట్టఁ

బోవుటయే కరమ్మునకుసొమ్ము ।

చానలకుచితమా సంగీతవిద్యయే

పొలుపారఁగాఁ గంతమునకుసొమ్ము ।

అల్లమామలయెడ నధినాథునెడ

నమ్రతమెలంగి యుండుయేతలకుసొమ్ము ।

గీ॥ చెలఁగునత్కథల వినుటయేచెవులసామ్ము ।

ఎట్టిస్థితినేని నెక్కాలమేనిదనకుఁ ।

గీర్తికొడఁగూర్చి నాథునికిఁయశంబు ।

నించుమానంబు సొమ్ములమించుసామ్ము ॥

అయినచా?

సుమ. అయినది.

వన. గురుమూర్తీ! అన్ని తొడవులకంటె మంగళసూత్రము పెద్ద
తొడవని మాయమ్మ నుడివియుండెనే!

అన. అవును. అదియేమొదటి సామ్ము. తక్కినవి కడుమయొడిమెలు

సుమ. ఉపాధ్యాయా! పతి—రూపా—

అన. ఎటింగితిని. నేనును జెప్పఁదలచియుంటిని. తనకాంతుఁడు
రూపపంతుఁడు గాకుండిన నిట్లు సమాధానము బొందవలె.
మామడిపండు సుందరముగా నుండును. ద్రాక్షపండు నల్లగా
నుండును. అయిన నారెంటియుండు రసమున్నది. రుచి
యున్నది భేదమేమియులేదు. అదేరీతి మగఁడెట్టి రూపుఁగల
వాఁడయినను ప్రేమమే ముఖ్యమైనది. దానికేరూపమును
లేదు. అది సర్వతేజోధికము. తెలిసెనా?

సుమ. తెలిసెను.

అన. నీకెట్టి ఫలమిచ్చము,

సుమ. నాకు మావియందిచ్చము.

అన. నీకు?

కాత్య. నాకరఁటిపండు.

అన. నీకు?

ప్రేమ. నాకు పనసపండు.

అన. నీకు ?

ప్రభా. నారింజపండు.

వన. నాకు నేరేడుపండు.

ప్రేమ. వనలతా ? నీకు నేరేడుపండువలె నల్లనిమొగడు వచ్చునులేమో

వన. నీకు బనసపండువలె మొండ్లు మగడు రాకుండునా ?

అన. అక్కలారా ! జగదమాదకుడొ. అందఱిని మంచి చేసి

మిట్టలే వత్తురు లెండు. ఈదినమొకచాలు. తేవు పతి

వ్రతా దరిత్రమును, అరోగ్య మంజరిని జదువుకొనిరందు.

నేడు చాడిమీ ఫలముల నిచ్చెదరండు. (నిష్క్రమిం)

పిల్లలు. చానిమ్మ, చానిమ్మ, వడమ్మా, వడమ్మా. (నిష్క్రమిం)

ద్వితీయాంకము — ప్రథమరంగము.

సత్యలోకము, సరస్వతి, బృహస్పతి, కశ్యపుడొ,

శుక్రుడు, తుంబురుడొ.

బృహ. భారదాదేవీ ! సాయభిప్రాయము సంగీతముకంటె సాహిత్యమే శ్రేష్ఠమని. కశ్యప మునీంద్ర ! మీరేమందురు ?

కశ్య. జ్ఞాను.

తుం. భారదేవీ ! సాయభిప్రాయ ముదికాదు. సంగీతమే శ్రేష్ఠమనినది బృహస్పతిలహరి ప్రబోధ పద్యమన్నారె.

సర. శుక్రాచార్యుల పాఠశాలకున్నారేమి !

శుక్రు. వాణీ ! బృహస్పతిలహరి పాఠశాలకు నేనేమైనను బల్కినవదగవగునని దిగులగుచున్నది.

సర. ఏల ? మీయభిప్రాయ విచ్చటకేమి ?

శుక్రా. నేను స్వప్నముగా తుంబురులువారి వాక్యము నామోదించు
వాడనే.

ప్రవేశము ద్వారపాలకుడు.

దేవీ ! నారదులువారు దర్శనార్థ మనుజ్ఞు వేడుచున్నారు.

సర. అవశ్యము, ప్రవేశపెట్టుము. (ద్వార. నిష్క్రమణ)

నారదమహర్షి మంచినమయమునకే వచ్చెను.

తు. వారుమాతో నేకీభవించువారే.

ప్రవేశము నారదుడు.

క. సారదాధిమరాళశర ।

స్మిరదసితపంకరుహ ఫణవిభూషనుభా ।

సారదనిభధవళాంగీ ।

శారదనిగొలుతనమ్మ స్వాంతమునందు ।

క. చేరితినీపదనన్నిధి ।

గోరితినీనిండుకరుణ గురుదైవతనే ।

చారతి, వాక్సారతియును ।

భారతినాకొసగి కావలయుంబల్లి ।

మహానుభావులారా ! నమస్కృతులు.

సభ. మహర్షి తిలక ! నమస్కారములు.

సర. మునివర్య ! మంగళముగుగాక ! ఎచ్చటనుండిరాక ? చాల

దినములాయె మిమ్ముగనుగోక.

నార. తల్లీ ! భూలోకమునుండి నేడే వచ్చితిని.

సర. ఇప్పుడు పండిత సభయందు సాహిత్య మహిమనుగూర్చియు

సంగీత మహిమను గుఱించియు బ్రసంగము ఖరుగుచున్నది.

మీరు సకాలమునకే వచ్చితిరి.

నార. డేవీ! వానిమహత్వముల నిపుడు మఱచియున్నాను. పతి
వ్రతా మహిమ నెఱింగి వచ్చినాను.

బృహ. (ఈయన యేదియో ప్రారంభముజేసి)

కశ్య. (విందము ఊరకుండుడు.)

సర. ఇంతకు మునుపు తెలిసికొని యుండలేదా? ఈలోకమున
కంటె మనుజు లోకమున నెక్కువ తెలిసినా?

నార. ఔను.

తుం. (శుక్రునితో—) ఏమీ బీజము నాటుచున్నాడు.

శుక్రు. (ఇంతలోనే మొలక యెత్తును. చూతము)

సర. అయిన నంతటి వారెవరు?

నార. ఆ! వె! అలరుఁగాదె ధాత్రియంద్రిమునిజాయ ।

భవ్యనామధేయ, పతివిధేయ ।

అతిథిభాగధేయ, సతగుణసముదాయ ।

శ్రీయుతాననూయ, శిష్టగేయ ।

సరి. ఔను. పతివ్రతయని విన్నాము,

నార. అంతమాత్రమేనా? పతివ్రతామణియని తప్పక చెప్ప నొప్పు

సర. అంత పొగడ్తయేమి?

నార. గుణాతిశయమును గొండాడవలదా?

సర. ఎట్టి యతిశయమున్నుబికించితిరి?

నార. వివరించెదను.

ద్వి. మగనిరూపంబు మన్మథవిలాసంబు ।

మగనిజీవనము రమ్యావైభవంబు ।

మగనిపల్కులు నిగమముల పాశ్యములు ।

మగనిపాదంబులు మస్తకమణులు ।

మగనిసేవయే యుత్తమవ్రతంబనుచు ।

మిగులమదిఁదలంచి మెలఁగునామగవ ।

సర. ఆహా! సాధ్యమనియే!

బృహ. సందేహమేమి? పరిశేషిన శుక్యతమే.

నార. అంతేకాదు. ఆమె పాదధూరి వ్యాపించిన నేలయంతయు
వైరి శ్మగముల కొద్దిక పరువుగానున్నది. అతిథులను దేవ
తలనువలె బూజించి వారెట్టివి కొరినను నాశ్చర్యముగా
దెచ్చియిచ్చి తృప్తులఁగావించును.

సర. మీరెట్లు చూచితిరి?

కశ్య. (బృహస్పతితో—ఎదియో పరీక్షచేసి వచ్చినాఁడు)

నార. అరణ్యమునఁ జిక్కనట్టి యావుచాల నొక కడవెడు రుద్రా
భిషేకమునకుఁ గావలెనని కోరగా తనగోవును గామధేనువు
నొనర్చి యబ్బురంబుగా క్షీరములఁ బిదికియిచ్చె. ఆమహిమ
నేమనంగవలను?

సర. ఆహా! మహితాత్మయే.

శుక్రు. పొగడఁ దగినదియే.

నార. నేనామె సెలవుపొంది ఎచ్చునవును "దేవీ!" నీకెట్లు విజ్ఞప్తి
చేయుమనినది.

సర. వినఁగోరెదను.

నార. ఏమన,

అ॥ నీదునిండుకరుణ నెగడెడుసీపుత్ర !

లొకనిమాట నొక్కడొప్పుకుండ !

బాదులాడుచుండు వారలకైకమ !

త్యంబుఁగూర్చి కావుమమ్మనాణి !

అని విన్నవించినది.

కశ్య. (స్వ॥ సత్యమే, ఇంతవఱకదియే యయినది.)

శుం. నిక్కమే, బాగుగ చెప్పినది.

సర. ఏమి ! ఇదివిజ్ఞాపనమా ! అజ్ఞాపనమా ! నాపుత్రులవివేకలా ? ఒకరితో నొకరు పోట్లాడుదురనియా ? వారికి నేనాద్వికఁ గూర్చవలెననియా ? ఇది నాకు బోధించుటయా ? మంచి జ్ఞానవతియే ?

బృహ. దేవీ ! అలుకయేల ? ఆపెవి విన్నదనంపుఁ బలుక లేకద !

సర. ధిషణ ! ఇవి విన్నదనంపుఁ బలుకులా ? పొగరుదనపు మొల కలుగావా ? వాడిగల ములుకులుగావా ? తాను మహా సత్రివ్రయగుఁగాక, యామునితలకునితో నిట్టిచులకన పలు కులు నాపైఁ బలికెనా ? తనకంతమాత్రము జ్ఞానము నెవ రొసంగిరి ? తెలివి తేటల నెవరిచ్చిరి ? ఎఱుంగవలదా ? నాదయ లేకుండిన తాను మూఁగయై బ్రతికి యుండదా ? యోజింపవలదా ? ఇదియేనా నాకుఁబ్రతిగారవ మొసఁగుట ?

నార. ఆసందేహ వాక్యముఁ జెప్పనపుడే గుఱించితిని. శౌంచము గర్వలక్షణ మున్నట్లున్నది.

కశ్య. (బృహస్పతితో — దేవేరికిఁ గిడుకబుట్టె. ఇరడెక్కువ చేయుచున్నాడు. శౌంతింపఁచేయుఁడు.)

బృహ. (శౌంచము తాళుఁడు)

సర. “ఉన్నట్టు” అననేల ? ఉండియేయున్నది. నిండియేయున్నది కావుననే బయటికిఁ బొడసూపినది. అది యెంత యున్న దోనేను చాచెదగాక ! తనపాత్రివ్రత్యతనేను పరీక్షించెదఁగాక !

శుక్ర. వాగేశ్వరీ ! శౌంతింపుము, శౌంతింపుము.

సర. మూడు కన్నులవాఁడు చెప్పినను, వినను. ఇప్పటికి సభా విరాఘము నొసఁగుచున్నాను. తామెల్లరు దయచేసి సెలవుఁ గైకొనవచ్చును. (నిష్క్రమించును)

శ్రీక. అయ్యో, గ్రహచారము! ఏమియో సమాధానము జెప్పఁ
బోగా నొంటి కంటి వాడనని యనిపించుకొంటి. ఇదియే
ఫలితము.

బృహ. (నారదునితో) మునీంద్ర! మంచినంతేకమును దెచ్చినారే!

కశ్య. వాకిటివే తటస్థ పడుచుండును.

నార. ఇదియింకను బ్రథమరంగము. ఇంక రెండు రంగములు—

తుం. నాటకమేకలవా, యేమి?

నార. చూడఁగలరు నేనేల జెప్పవలె!

ప్రవేశము పరిచారకుఁడు.

మహర్షులారా! మధ్యాహ్నమైనది, పులస్త్యులువారు తమ
రాక కై కాచియున్నారు. ఇదెవిజ్ఞప్తి.

కశ్య. ఇదే తచ్చుచున్నాము. సభ్యులారా! రండు (నిష్క్రమణ)

ద్వితీయాంకము — ద్వితీయరంగము

వైకుంఠము, లక్ష్మీవేది, అదితీ శివి, శ్యామలరతి, రంభాదులు.

రంభా. బంధుర!

శలుములఁగడుదయసోనగిడుకలికీ! కాంచే వేసికడఁగంటననుక! !

గొలిచెదనమగుల నడపక యెడదకొ గూలఁగఁద్రోయ వెవేమిది, నీ!

కలిగినబుడమినిబ్రదుకులుగలవే, యొక్కటికంటునుమోనకుమో!

యలరులవిలుతునిగనిపడతి! మాయమృత్యో! వెన్నునియొప్పుజులి!

లక్ష్మీ. రంభా! మీపాట మదికింపు, చెవికి సోంపు, సంతసమునింపు

మీకిక సెలవు.

రంభాదులు. భాగ్యము.

(నిష్క్రమింతురు)

• లక్ష్మి. అదిదేవీ ! ఏరిపాటను గురించి మీరలంపేమి ?

అది. ఇందిరాదేవీ ! నిన్నుఁగూర్చిన పాటలే సాంపు.

లక్ష్మి. శచీదేవీ ! నీవేమందువు ?

శచి. ఈఅప్పరసల రూపములకు, వానిని మించిన పాటలకు బంగారముద్దలు సాములుగా మారినట్లే సందియమేమి ? ఏరి సభ చేసినప్పుడు నానాధుఁడువైశమలేచి వచ్చుటయే యరుదు.

లక్ష్మి. శ్యామలాదేవీ ! నీయభిప్రాయమేమి ?

శ్యా. కమలాదేవీ ! నాలోకమున నీపాటలవిను కలియే తక్కువ. లేయింబగళ్ళు నీపాపికీసరకము, ఇట్టిపాపికిట్టి సరకమని చదువుటలు, అసరకములకుఁ బోవువారు నానాధుని దూషించుటలు వినివిని నాచెవులు మొద్దులయినవి.

లక్ష్మి. ఏమి ! పుణ్యాత్ములు వచ్చుటయేలేదా ?

శ్యా. ఎక్కడ నున్నారు ? ఎవరో నూటికొకరు వచ్చుచున్నారు. నిన్నమాత్రము సావిత్రియట, మద్రదేశాధీశుని పుత్రియట, యొక పతివ్రతామణిని నావిభుడు స్వయముగాఁ బిలిచికొని వచ్చి నాకు దర్శన మిప్పించె. భూమియందట్టి పతివ్రతలున్నారాయని సంతోషించితి.

శచీ. ఆమె చరిత్ర మెట్టిది ?

శ్యా. ఎమనగా, సంగ్రహముగాఁ జెప్పెదను. ఆసతీశానీ,

నీ, కాంచిహాహించి పరించినవృద్ధయేశుఁ

దర్ధాయువగుట సత్కముగ నెఱిగి ।

రాజ్యహీనుఁడు భాగ్యరహితుఁడన్నటయుఁ

జెవులారవిని, మదిచెదరకుండ ।

సత్తయుమామయ్య నంధులంచు నెఱింగి ।

కష్టసేవయటంచుఁ గాంచకుండ ।

నతనినే పెండ్లాడి యనురాగమునఁగొల్చి

యరనిముసమును బాయక భరించి ॥

అ॥ నా విగతజీవుడగుడు, పితృపతివెన్నంటి ।
 యతనిమోసగించి చతురమతిని ।
 పరముఁబడసి మగనిఁబ్రదికించుకొనినదా
 కలిఁకులకునిలను వెలదిగలదె ।

అది. ఆహా ! ఎంతటి సుచరిత్ర ! ఎట్టిదిట్టమానిసి !
 ప్రవేశము ద్వారపాలకుడు
 దేపి ! పరాకు ! నారదమర్దులు దర్శనము గోరుచున్నారు.
 లక్ష్మి. నిరాటాశముగా రమ్మనుము. (ద్వా నిష్క్రమణ)
 ప్రవేశము. నారదుడు.

భూ॥ ప్ర॥ రమానాథ ! గోవింద ! రాజీవనేతా !
 శ్రుమాధీశ ! వైకుంఠ ! కారుణ్యమూర్తి !
 శ్రుమింపందగుక నేనుగావించుబల్ పా ।
 పమున్ భక్తపక్షా ! వివర్నాశిరక్షా ॥

లక్ష్మి మహర్షి చంద్రులకు నమస్కారములు.
 నార కల్యాణమస్తు.
 లక్ష్మి. ఇచటఁ గూర్చుండుడు.
 నార. (అసీనుడై) పద్మాదేవి ! పద్మనాభుడును నగరమునలేదా ?
 లక్ష్మి. లేరు. ఏభజన మందిరములకో, యేవ్రతముల నల్పువారి
 యొడ్లకో, యేనజ్జనుల రక్షించుటకో పోయియుందురు ఇట
 నుండుటయే యరదు. మీరెచ్చటనుండి విచ్చేసితిరి ?
 నార. భూలోకమునుండి.
 లక్ష్మి. మచుజలోకమున సావిత్రియట, యొకసాధ్వీమణి, యామె
 చరిత్రమును మీరెఱుఁగుదురా ? శ్యామలాదేవి మాకిప్పుడు
 వినిపించె

నార. ఓనాను. అత్రిభార్యగదా ! గొప్ప పతివ్రత. నేను జూచియే వచ్చినాను.

అది. ఋషివర్య ! కాదు, కాదు. సత్యవంతుని యిల్లాలు సావిత్రి.

నార. ఆహా ! ద్యుమత్యేనుని కొడలా ? నిజమే, మగువలఁ బొగడఁ దగినది. తనమగనిఁ బ్రదికించుకొన్నదిట్ట.

రతి. మీరన్నది యెవరిని గుఱించి ?

నార. అత్రిమహర్షి పత్నియగు ననసూయనుగూర్చి.

శచీ. ఆమె కథ యేమి ముచ్చటించెదరా ?

నార. అమ్మా ! ఏలేని యున్నది. నాలుగుమాటలలోఁ చెప్పెదను వారిగతి. ర.

పతితపమునకుం బోయినదినములు, పడతికినుపవాసవ్రతదినముల్ ।

పతిపాదకమలసేవావిధములు, భామదళంచెమబహువిధధనముల్ ।

సతతమునింటికివచ్చెడుసతికుల నాక్షాద్దైవతములుగా నెంచుక ।

హితమతిపడుచులకనువగువిదైను నెడపకబోధించుచుఁబోషించుక ॥

ఇంతేకాక యాయనసూయ సత్యభాషణప్రియ, సదాచార మేయ. శాంతిగుణాతిశయ, నార్థకనామధేయ. నేనొక దిన మున నామె సపర్యలనంది వచ్చితిని. ఆమె గుణావళి నేవర్తిం పఁజాల. అమ్మగువల మిన్నదలంచినంత మాత్రమ్మనఁ దుమ్మను నిమ్మఁచేయును, గోపించినయెడల నిమ్మను దుమ్మనొనర్చుచు. ఆమహిమ నేమనగలను !

అది ఆహా ! ఎన్నఁదగినదియే !

లక్ష్మీ. మమ్మల నెంచుచుండునా ?

నార. (నవ్వి) నాకుడియలు సమీపించె) కమలాదేవీ ! నిన్ను స్మరిం పనివారును, నారాయణుని దలంపనివారు నుండురా ? నేను

వచ్చునపుడా సతీమణి నీతో నిల్లు విన్నవింపుకునికూడఁ చెప్పి నది. వినుము.

రతి ఓహో! ఏమో సందేశమున్నట్లున్నదే?

నార. ఏమనగా,

ఆ! వె॥ నూటికొకనిదయఁ గనుంగొనుచుండెద !

వల్లెయగునుగాక, యట్టినుతుఁడు !

త్యాగిగాను. ధర్మదాక్షిణ్యపఁచుగా !

నలరునట్లు సేయుమమ్మనద్య !

అనివిజ్ఞాపించినది

లక్ష్మి. ఆమానిని బంపిన విజ్ఞప్తి యాయిది?

అది. సమీక్షసముగానున్నది.

శ్యా. అనుభవముఁ గలదిగా నెఱుంగఁబడుచున్నది.

రతి. దేవేరులారా! మీ రిమాయకురాంపు. సందేశమునందు శ్లేషార్థమున్నది. ఆమెయొక్క విద్యాగర్వమును జూపించినది.

నార. (నాకుగొంచము తోడు దొరకె) రతీదేవి మఱిమియో యర్థమును గ్రహించునట్లున్నదే !

లక్ష్మి. అది కుశలమతి, గ్రహింపకుండునా! నేవివరించెద, వినుఁడు. నూటికొకని దయఁ జూచెదననగాఁ దక్కినవారినట్లు చూడ ననికదా! నాకృపఁ గల్గిన వానిని దానవకునిగా, ధర్మదాక్షిణ్యచంతుఁడుగా నుండునని కదా భావము. తాను నాకు బుద్ధి నేర్పుటయా? నాదయఁ గల్గినవాని త్యాగులుగారా? వారుగాకున్న జోగులేమి త్యాగము సేయఁగలరు? నాపుత్రుఁ డొక్కనివలనఁ బెక్కురు జీవించుచుండుటలేదా? బెల్లము నీఁగలువలె ముసలి యట్టివానిని సమయఁ జేయకున్నారా?

నూటికొకనియని తాను వధరుటయేల ? ఎవడు నాదయకుఁ
పాత్రుఁడో యట్టివానికి దయఁ జూపుచుండును. అట్టివాఁడు
ధర్మదాక్షిణ్యవఁడుగా లేడనినచో తనవంటి నిర్భాగ్యపు
మానిసి వట్టిచేతులతో నట్టి ఘనకార్యమైనను జేయఁబడి
నదా ? చేయఁబడుచున్నదా ? చేయఁబడునా ?

నార. రామ ! రామ ! నీకృపలేనిదే జీవింపఁనగునా ?

లక్ష్మీ. తుదకు నిలువ నీడఁ గట్టుకొనుటకు నాదయ వలదా ! కట్టు
కొను పుట్టముఁ దెచ్చుకొనుటకు నాదయలేక సాధ్యమా ?
చివరకుఁ దిండిగిండల నేకఁడుకొనుట నాదయవలనఁగాక
మఱిదేనివలన ? ఈయర్థముల నామి గ్రహింపలేదు కాఁ
బోలు ! నేను శాలకనగాఁ దోచితిఁ గాబోలు ! నిన్ను నామా
స్యరమణిగా నెంచెఁ గాబోలు ! తన విద్యాగర్వమిట్లాడింది
నది. పరివ్రతనను దంభమిట్లు వల్కుచేసినది.

నార. ఈభాగమున నామిను గొంచెమునుమావమే.

రతీ. అనుమానమేల ? నిస్సంశయముగాన హంకారమే. మర్త్య
లోకముననుండు తానేడ ? స్వర్గలోకముననుండు మహాలక్ష్మి
యెక్కడ ? ఈమెను దాను దిద్దినదియో ?

శచి. రతీ ! నీపూరకుండుము. కోపము హెచ్చుఁ చేయుచున్నావే.
ఇందిగాదేవీ ! నిమ్మళించుము. నిమ్మళించుము. ఆయన
సూయ పంపినది వినయపూర్వక ప్రార్థనమే. అందులకు
వికటార్థముఁ జేసికొననేల ?

లక్ష్మీ. ఇంద్రాణి ! వికటార్థమేల ? ప్రకటార్థముగానే యున్నది.
నాదయ నిరర్థకమని నమర్శించినట్లున్నది. నేనంతటి పలుచఁ
దనమా ! తనకుఁ గన్నులు గానరావా ! బుద్ధి పురుగు
మేసినా ? ఈగర్వమును దొలగించి తీరదను. ఋషిలిలక !

నాకిటునిల్వ మనసొప్పుడు. సెలవియ్యవగు. దేవులారా !
క్షమింపుడు. సెలవుఁ గైకొనుచున్నాను. (నిష్క్రమణ)
అది. మునీంద్రా ! మీరువచ్చిన ముహూర్తము బాగున్నట్టులేదే?
నార. అమ్మా ! నేనచ్చటికిఁ బోయినను గలహ ముహూర్తములే
సంభవించును. నేనేమి నేయుదు. సాధారణముగా సందేశ
వార్తఁ జెప్పితిని.

శ్యా. ఆనారీమణిపై రమాదేవికిఁ గోపము గలిగెనే. నాకు భయ
మగుచున్నది

నార. ఓనాను, రమాదేవి కేమగునో—కాదు—కాదు—అన
నూయ కేమగునోయని నాకును భీతి బాడముచున్నది.
ఇవ్వాడేపోయి లక్ష్మీదేవిని వేడుకొనెదను. ఇదెసెలవుఁ బుచ్చు
కొనుచున్నాను. (నిష్క్రమణ)

శచీ. రఠీ ! నీయత్తగారియందలి యభిమానముచే నామెకెత్తిన
కోపము నెక్కువఁ జేసితివే. చాలు, పోదము రమ్మ.

రఠీ. నారదుడు దెచ్చినదికదా, నేనేమి జేసితిని ?

శ్యా. అతఁడుదెచ్చి యుటించె. నీపూది రగిల్చితివి. ఇంకేమి
కావలెను.

శచీ (అదితినిజూచి) అత్తగారు !. పోవమురండు. మీరైనను
మరల లక్ష్మీదేవిని శమింపఁజేయుఁడు. మేమును బాఠించెదము.

అది. మంచిది. రండు (అందఱు నిష్క్రమితురు)

ద్వితీయాంకము — తృతీయరంగము.

శైలానమ్మ. పార్వతి. లక్ష్మి. సరస్వతి.

లక్ష్మి. పార్వతీదేవి ! చూడుము ఆయనసూయకంత గర్వమో !
నాయందు లక్ష్మములేకపోయె. సరస్వతియెడ మర్యాద
లేకపోయె.

గీ॥ సకలసంపదలనొసంగఁ చాలునన్ను ।

సర్వవిద్యలనిచ్చు నీకారదాంబ ।

గడఁగిదూషించినట్టి యాకాంతయొద్దులఁ ।

దిట్టకుండునె ? కనుమెంతదిట్టతనము ।

పార్వ. రమావాణులారా ! ఆసందేహముకూడ లేదు. మీరు
చెప్పిన పల్కులలో మీయన్త్రమును గలిగిన వారల
దూషించినట్టున్నది. ఆమె నన్నేతిట్టినది.

సర. ఔరా ! పరమేశ్వరివగు నిన్ను సయితమా ! మువ్వరిని విడు
వలేదే ! ఆసతి యెక్కుడు పతివ్రతయని నారదుడు వక్కా
ణించె. ఆయహంకార మెచటికిఁ బోవును ? సర్వసాధాగ్య
దాయనివగు నిన్నెటులెంచఁగలిగె ?

పార్వ. నాకరుణాతి శయమున వర్ధిల్లు స్త్రీజనములు చండికలుగా
కుండునటులు పతులను సగముచేసి వీల్చివైవకుండ నేను
చేయవలెనట. ఇది విన్నదనంపునడికారమో, తృణీకారమో
చూడుము.

లక్ష్మి. నిస్సంశయముగాఁ దృణీకారమే.

పార్వ. కావుననే యామదవతి మదము నణప నాహృదయేశుని దక్ష
ణము పంపనెంచినాను.

లక్ష్మి. నేనును నానాథుని బంపెదను. నీమాట సాంబుడు తక్షణ

మంగీకరించును. నాపల్కుఁ గమలాక్షుఁడు త్వరగా నమ్మ
తింపడు. అయినను బ్రార్థించెదను.

సర. మీయిరువురుకంటె నాది కష్టకార్యము. నావిభునికి స్పృహ
కార్యములలో విరామమే లేదు. అందుకుఁ దోడుగా వేద
ఘూర్తులు. ఎక్కువ శాంతము. మిక్కిలి ఛాందసము. ఒక
మాటకు నాలుగు మాటలు బదులు చెప్పుచుందురు. అయి
నను సాహసించెదను. ఈలోపలనే నొక తంత్రము బన్నియు
న్నాను. మనకుఁగూడ దుస్సాధ్యమైనది మీరామోదించిన
యెడల నాయనసూయపై నొడ్డవచు.

పార్వ. సంతోషము. ఏమిచెప్పెము ?

సర. ఇదిగో ! విశ్వకర్మచే నుక్కుశనగలఁ చేయుచుకొని తెచ్చి
నాగు. ఏనిని గుగ్గళ్ళు చేసియిమ్మని కోరి యానతి నగడు
పఱచవలెను.

లక్ష్మి. సెబాస్ ! నీవు విద్యావతివి గనుక నుంచెయుక్తిఁ గనికెట్టి
నావు.

పార్వ. సరియే, యాశనగలఁ గొనిపోయి పక్షముచేసి యిమ్మని
కోరువారెవరు ?

సర. ఆనాడునే పంపుదము.

లక్ష్మి. సరే, బాగున్నది.

పార్వ. అయిన, నేనతనిని బిలిపించెదను.

భృంగీ !

ప్రవేశము. భృంగి.

దేవీ ! ఆజ్ఞ ?

పార్వ. నారద మహర్షిని దయచేసి రమ్మనుము.

భృం. చిత్తము.

(నిష్క్రమణ)

ప్రవేశము. నారదుడు.

(సరసిజము.)

శ్రీగోదేవీ ! యనుకంపించితమతి మనఃపవిత్రతలనుసరిముగ్ధ !
శ్రీగోవిందప్రియసి ! పశ్చాత్తాపమున నొనరి మనిచెడవనిలతుగ్ధ !
వాగీశప్రాణేశ్వర్య వాణీ ! పలుకులుసరసత బరగంగనియవే !
యోగంబేమోననెఱుంగ మిమ్మొకటనిచటనితినొనరుపంగలిగెగ్ధ !

పార్వ. మునిచంద్రా ! నమస్కారముల . ఈయాసన మలంకరింపవలె
నార. (కూర్చుండి) అంబా ! ఏమియాసతి ?

పార్వ. మేము మువ్వరముక కార్యమునకై మిమ్ము బంపనెంచి
యున్నాము. దయచేసి పోయిరావలయు.

సార. దేవీ ! త్రిమూర్తుల దేవేరులగు మీరు నన్నింత ప్రార్థింప
వలెనా ! నిరభ్యంతరముగా నట్టికార్యమైనను గావించెదను.
సెలవిండు.

లక్ష్మీ. ఏమన, భూలోకమునకేగి యత్రిభార్యచే నీయుక్కుశనగల
నుడికించుకొని తేవలయు. ఇదియే మాప్రార్థన.

సర. అర్ధభాగముడికినఁ చాలు. తక్కిన భాగమట్లే యుండినఁ
నుండుఁగాక.

నార. (స్వ. అరే ! వీరుముగ్ధులు గూడియా యననూయపై దం
డెత్తి నెంచియున్నారు. ఈయిసుప శనగలను రాయబార
ముగాఁ బంపనెంచినారు. అసతీమణిపై వీరికిగలిగిన కోపాగ్ని
నీశనగలచే నింకను బ్రజ్వలించఁ జేసెదను.)

దేవేరులారా ! ప్రతి భావణమని యెంచక నావిన్నప మా
వించెదరా ?

సీ॥ ఆయనసూయపైమీయల్కులు
 చలంబులేల నీయెత్తులుపోలవమ్మ ।
 మానవమాత్ర యామానికిఁ
 మీకునెచ్చటసాటి యూహింపవమ్మ ।
 ఒక వేళనామెయందొప్పమిగల్గిన
 మన్నింపఁగామీకుమాన్యమ్మ ।
 మీరుకోపముబూనమేదిని
 నెవ్వారలడ్డము నిల్వనమథులమ్మ ।

ఆ॥ ఉక్కుశనగలేమి ! యుడికించుటేమి ! యే ।
 యింతిచేతనగులె ! యిట్లువంపి ।
 యాపడంతి మీరలవమానపఱచుట ।
 • తరముగాదు, దొడ్డతనముగాదు ।

పార్వ. మునీంద ! ఆసతియెడ మాకుఁ గోపమగ్గలమే. ఆనాఁ
 రత్నము పంపినవాక్యముల శ్రద్ధగా మాకుఁదెచ్చి విన్నించి
 తిరే ; మేముపంపు కార్యమునకాపెకడకుఁ బోవుటకు మీ
 కిష్టములేదా ?

లక్ష్మీ. అందుచేతనే యేమేమియో యాయమ పక్షమునఁ జదువు
 చున్నారు.

సర. పోనిండు. వాకిష్టములేనియెడల —

నార. జగన్నాథలారా ! నాపైనేల కినుక. నాకు మీరెక్కుగాని
 యితరులగుదురా ? అవశ్యము, ఈక్షణమే పోయెదను. ఇదే
 మోసాధ్యముకానిపని. మీయాజ్ఞానుసారము పోయివచ్చు
 టకు నాకుఁ గష్టమా ? ఇదెసెలవుఁ గైకొనుచున్నాను

పార్వ. చిత్తము. పోయిరండు.

నార. (మీకుముద్గర నైవేద్యము దెచ్చెద తాళుడు) (నిష్క్రమింప)

పార్వ. సరస్వతీ! నీయుక్తి బాగున్నది నారదుడు గుడ్గుళ్లను దెచ్చునా?

సర. ఎప్పటికైనను సాధ్యమా? అగ్నికిఁ దరముగాదు. అతివ
కగునా?

లక్ష్మీ. మనకార్యము జయమే. సందేహములేదు.

పార్వ. చూతము. పర్వతాగ్రమునకుఁ బోదము రండు, చల్లగా
నుండును. (నిష్క్రమింతురు)

ద్వితీయాంశము — చతుర్థరంగము.

ప్రవేశము. నారదుడు.

(స్వ:) ఆహా! ఉమారమా వాణులనసూయపై చలము
పట్టి యున్నారు. అనసూయా సందేశ కారణములచే నా
కలహ బీజము బాగుగా వేరంటి చిగిరించినది. అయిన
“ నయ్యవారి జన్మిద మయ్యవారికే ముప్ప ” అన్నట్లు
వీరు ముగ్గురు నాకేశ్రమగలుఁ చేసియున్నారు. ఈయుక్కు
శనగల నక్కడనో నిర్మాణముచేసితెచ్చి యాయనసూయ
చేత నుడికించుకొని రమ్మని నాకుఁ బనిపెట్టియున్నారు. ఇందు
లో సరస్వతి యుక్తికి మేరయేలేదు. ఈగింజలు సగముడి
కినఁ చాలునని పట్కినది. అనగా వీనినక్కడనైన నేను
బాటవైచి నిజమైన శనగలఁ బక్షము చేయించుకొని తెత్తు
నేమోయని యనుమానము. సగము గుడ్గుళ్ల రూపము సగ
ముక్కు రూపముండిన యెడలఁ దమవర్త కనుకూలమని
ఘోరియింపవచ్చును. చింతలేదు. ఇది నాకింక ననుకూలమే.

ఆ పతివ్రతామణి, యుక్కుగాదు వజ్రమునైనను నీరుచేసి
యిమ్మనిన నియ్యగలదు, నాకు నమ్మకమే. ఈతంత్రము
వలన నీమూగురమ్మగారామె నవమాన పఱపఁ దలంచినారు.
బిరున దాటఁబోయి సర్పన జాతినట్లు తామే యవమాన
మొందుదురు. ఇదియు నాకు దృఢమే, నాకార్యమునకు
బలకరమే. అయిన నొక చిక్కుమాత్రము సంభవించినది
ఆ సతీమణి కీ యుక్కు శనగలెట్లు చూపుదు? ఏనిని పక్షము
చేసియిమ్మని యెట్లుడుగుదును. హాస్యమనియెంచి నన్ను శపిం
చిన నేమి నేయఁగలను? దీనికి సరియైన కారణము చెప్పక
తప్పదు. ఏమి యోచింతును? (ఆలోచన నభినయించి)
ఒక విధము తోచుచున్నది. అదితప్ప యొందుపాయము
కన్పింతున్నది చూచెదఁగాక! (నిష్క్రమించును)

తృతీయాంకము — ప్రథమరంగము.

భూలోకము, అత్రివర్ణశాల, అనసూయ, అంబిక.

అం. అనసూయాదేవీ! బాల్యమునందుఁ దండ్రీయధీనములోను,
వివాహమైన పిమ్మటఁ బతియానతిలోను, బుత్రులఁ గనిన
తర్వాత వారివశము నందును స్త్రీలు మెలఁగవలెనని చెప్పి
తివే! స్త్రీలకు స్వతంత్రతయేలేదా?

అన. ఏలలేదు! ఏవనితకుఁ దనయిల్లు వాసిఁగాంచునటులు గృహ
కార్యముల నముచితముగ నెరవేర్చుకొనుటకు స్వతంత్రమే.
ఎట్టి సత్కార్యములఁ జేయుటకు స్వతంత్రమే. పతికార్య
ములఁ దోడ్పడుటకును స్వతంత్రము కలదు. అయిన నా
యాకార్యములలో నాధునాజ్ఞ బొందుట ధర్మము. లేకున్న

సతని చిత్తమునకెక్కు కార్యమును స్వతంత్రముగాఁ జేసినను దప్పగాదు. పతికిష్టములేని సత్కార్యమైనను గావించుట దోషమే. అది సతీ ధర్మము కాదు. అట్టిస్వాతంత్ర్య మను చిత్తము. తన గౌరవమునకు హానిలేనట్టియు, తన గృహమున కపకీర్తిఁ దేనట్టియు నెట్టివనులనైన స్వతంత్రముతో నలున వచ్చును.

ప్రవేశము. ననందుఁడు.

అనసూయాదేవీ! నారద మహర్షి వచ్చుచున్నాడు.

అన. నారదులా! కృష్ణాజనముఁదెచ్చి పరుచుము.

ప్రవేశము. నారదుఁడు.

పం॥ చా॥ విశీలనీరదాభికాయ! విశ్వభద్ర దాయకా!

మునీంద్రలోకపదనీయ! భూతనాథసాయకా!

మనంబునిత్యముఁ ద్వదీయమంజుపాదపద్మ చిం ।

తనంబొనర్చునట్లుసేయు, తండ్రి! వేడడకానినుక ॥

అన. మునీశ్వరా! అభివాదనములు. (అందఱునమస్కరింతురు)

నార. దీప్తాయుష్యమస్తు.

అన. మీకు డేమమేకద?

నార. అమ్మా! నాడేమమునకుఁ గొంచెము డూమము చుట్టు కొనినది.

అన. అయ్యో! అది యెట్లు?

నార. మూడు దినములనుండి దారుణము సంభవించినది. రెండడుగులు నడవఁ చాలని బలహీనము కలిగినది.

అం. దేవమునులగు మీకుఁ గూడనా?

నార. తల్లీ ! పంచభూతాత్మక శరీరము లెవ్వయైననీమి ? “ ఇదం శరీరం శతశనంధి జర్ఘరం ” అని యెన్నియో వ్యాధులు. మాలోకమున సహితము ధన్వంతరియను వైద్యుడుంట మీ రెఱుగరా ?

అన. అతనియొద్ద నేమైన నౌషధముం గొనరై తిరే ?

నార. అతడిచ్చిన మందును నేవించుటకే యిచటికి వచ్చినాను.

అన. స్వామీ ! అదెట్టి యౌషధ క్రియ ? నావలననగునా ? దయ చేసి చెప్పఁడు.

నార. ఇవిగో నీయుక్కుశనగలను దోసెడిచ్చియున్నాఁడు. వీనిని గుగ్గుళగాఁ జేసికొని మూడుపూటలు భక్షించిన నాబాధ తొలగి తొంటికంటె బలము వచ్చునని చెప్పినాఁడు.

అం. ఋషివర్య ! ఉక్కుశనగల నెచ్చటను జూడలేదే ! ఇవి యెట్లుడుకును ? ఇదియేమి వైద్యము ?

నార. అమ్మా ! ఈనశ్నల నేను నావెజ్ఞనడిగితిని. ఇది దేవ వైద్యము, గొప్పయిల్లాండ్ర కడకుఁబోయి చేయించుకొమ్మని చెప్పినాఁడు.

అన. మునితలక ! దేవలోకమునందలి మహితాత్మ లెవ్వరును జేసియియ్యక పోయిరే ! మీయెడ జాలిజూపలేదు కాఁ బోలు. లేకున్న వాండ్ర కసాధ్యమగు పనులు కలవా ? దయచేసి యిండు. ఇప్పుడే వక్రముగావించి మీబాధఁ బోగొట్టి పుణ్యము సంపాదించెదను.

(నారదుడిచ్చును. అనసూయ తీసికొని)

అంబికా ! పొయ్యి నంటించుము. నానాథుని కమండలూ దముఁ దెమ్ము. (అనిపోవుచుండగా)

నార. అమ్మా ! గింజపూర్ణముగా నుడుక నక్కటలేదట. అర్థ భాగమే యుడుకవలెనట.

అన. చిత్తము. అట్లేచేసెదను. (నిష్క్రమణ)

నార. (స॥ భగవంతా ! గడ్డకుబడితి)

సనం. తాతా ! దేవలోకమున బియ్యము మున్నగునవి యుక్కువేనా ?

నార. ఇప్పటి మాత్రము శనగలు పుట్టినవి. ఇంకముందేమో !

సనం. నగముడికిన యుక్కుగింజల నెట్లు నమలఁగలవు ? పండ్లు గట్టిగనున్నవా ?

నార. అయ్యో ! ఈపండ్లుడిన యెడల మా నైద్యుఁడువేతే నిర్మించి నోటికిఁ దగిలించునోయేమో ?

సనం. అబ్బబ్బ ! అదియఁ గలదా !

ప్రవేశము. అనసూయాంబికలు.

అన. తపోధనోత్తమా ! ఇవిగో గుగ్గుభు. అర్థభాగమే పక్షముఁ గావించి తెచ్చినాను. స్వీకరింపరలెను.

నార. అమ్మా ! సంతోషమయ్యె. (అని పుచ్చుకొనును)

అన. స్వామీ ! నాయాతిభ్యమునుగొని పోవఁదగు.

నార. తల్లీ ! మమించుము. ఒడలు నెమ్మదిగాలేదు. నీయింట భుజించినట్టే యెంచుము. నాకోరినది యొసఁగితివి. పరమా నందమయ్యె. నేఁబోయివచ్చెద.

అన. మీచిత్తము. దేవలోకములకుఁ బోయియుంటిరికదా ! నా విజ్ఞాపముల భారతీ పద్మావతీ పార్వతులకు నివేదించితిరే ?

నార. తప్పక చెప్పితిని. వారు నీయెడ పంఠగించి—కాదు—సంతసించుటయేకాక మగుడ నాచే నుక్కుశనగల—కాదు—

కాదు— బెక్కువరములఁ బంపితిమని చెప్పమనిరి. దేహమునకు స్వస్థత లేకుండుటచే నొకమాటకు మఱియొకమాట వచ్చుచున్నది. ఇంక సెలవుఁ గైకొనుచున్నాను. (నిష్క్రమింప)

అన. ననందనా ! కృష్ణాజనముఁ జాటిపెట్టుము. (నిష్క్రమింప)

అం. అనసూయాదేవి ! ఈనారదునిరాక నాకాశ్చర్యముఁ గొల్పుచున్నది. అతఁడవచ్చిన కార్యమునందు నాకొకసందేహమే.

అన. ఏల?

అం. ఇమవశనగ లెచట నైన నుండునా ? దేవతలకు రోగములు కలవా ?

అన. ఏమో, యెవ్వరెఱుంగుదురు ?

అం. సీవమాయకురాలవు. సీకొక చమత్కారమును దెలియదు

అన. సీవేమి గుఱులించితివి ?

అం. నాకిట్లు తోచుచున్నది. వాణీ రమా షర్ణలకు సీవు నాం దునివలనఁ బంపిన సందేశ వాక్యములలోని భావవిశేషమును వారు దూషణార్థము గ్రహించి యుండవచ్చును. అతని మాటలలో సీయెడ పంథము వహించి యనుమాట బయలుపెడలె. నాయూహ సరిపోవుచున్నది అట్లు సీపైఁ గ్రోవము వహించియుండి నిన్నఁ బరీక్షించుట కీచమత్కృతిఁ బన్ని యున్నారని తోచుచున్నది. లేకున్న నారదుఁడు చెప్పుటలో సహజముగా సీకు నుక్కుశనగలఁ బంపినారని పల్కి మరలఁ బెక్కు వరములని దిద్దుకొన్నాఁడు. కావున నిందేమో చిత్రమున్నదని నాకు నిశ్చయముగాఁ దట్టుచున్నది.

అన. అంబికా ! అట్టి యూహలన్నియేల ? నారదమహర్షి యన్యతములాడునా ? ఎవరికైనను బొరపాటు పల్కులు రాఁగూడదా ? అదియునుగాక యతనికి శరీరము నెమ్మదిగాలేదు,

పల్కు పొరపాటులని యతఁడే చెప్పలేదా? త్రిమూర్తుల భార్యలకు నాపై యలుకయేల కలుగును? వారిని నేను దూషించినానా? నావాక్యములు వినయ పూర్వకములని వారు గ్రహించి యుండరా? సరస్వతీదేవీయైన వివరించి యుండదా? నాకట్టి భయమేమియు లేదు. నీకేల లేనిపోని సందేహములు.

అం. సరే. నీచిత్తము. ఈదినము కాకున్న వేతొక దినమైనను గనఁబడక పోవునా? విదియనాడు చంద్రుఁడు కనిపింప కుండినఁ దదియనాడు కన్పింపఁడా! చూతము. ఈపరీక్షవలన నీకీర్తి యినుమడించెనేకాని మఱెట్టి లోపములేదు. నాకదియే సంతోషము. పోదమురమ్ము. (నిష్క్రమింప)

❦

తృతీయాంకము — ద్వితీయరంగము.

కైలాసము. పార్వతి. ఈశ్వరుఁడు.

పార్వ. నాథా! మొన్న సోమవార మెచటికిఁ జొచ్చియుంటిరి.

ఈశ్వ. సరలోకమునకు. అత్రాత్రాశ్రమమునకు.

పార్వ. ఏల?

ఈశ్వ. ఆచ్చట నారడ మహర్షి నాకు క్షీరాభిషేక మొనర్చె. గ్రహించి వచ్చితిని.

పార్వ. సరే! ఎక్కడ నభిషేక మొనఁజేతురో యెచ్చట బిల్వమును సమర్పింతురో యాయాతావులకుఁ బరుగెత్తుచుండురు. నా యోగ జ్ఞేమముల జోలివీరకేల?

ఈశ్వ. (స్వః ఓహహా! ఏమియో యలుకఁ బూనియున్నది.)
ఇప్పుడేమి?

పార్వ. ఏమైన నేమి? ఆనారదుఁ డిచటికి వచ్చియుండె. ఆయ్యరి భార్య యననూయయట. మాహాపతివ్రతయట. ఆమె మహిమల నగ్గడించె.

ఈశ్వ. (స్వ॥ ఆతఁడియ్యెడ నెట్టికోప బీజమో నాటి పోయినాఁడు) ఓను, సతీమణియే !

పార్వ. సతీమణియో ! శిరోమణియో ! చింతామణియో ! ఉండుఁ గాక. నన్ను దూషించునదియూ? తనకంత పొగరుండనమా?

ఈశ్వ. పార్వతీ! ఆనారదుని మాటలతో నేమి? ఎవరితోడ నేమి యోచెప్పి కినుకఁ బుట్టించుచుండును. కలహ భోజనుడని మనమెఱుంగమా?

పార్వ. అతని పల్కులు కల్లలెప్పటికినిగావు. అందులకు మీరే నాత్మలు. మీరే ధీరాభిషేక మొనర్చినట్టతఁడు గూడఁ జెప్పినాఁడు. ఈమాట మాత్రము నిక్కము. తక్కినవి టక్కులా? ఆఱుమి పత్ని పంపిన సందేశము ముమ్మాటికి సత్యమే. సందేశములేదు.

ఈశ్వ. ఏమి సంక్షేపమా యననూయ పంపినది. చెప్పవైతివే?

పార్వ. చెవులారవిని, సంతోషింపుఁడు. చెప్పెదను.

గీ॥ నీకృపాలోకశముచేత నెలతలెల్ల ।

రఖిలమంగళములఁబొల్తు, రయిన, వారు ।

చండికలుగాక మగలనునగమునేయ ।

కుండవర్తించునటులు నేయుముభవాని ।

ఈశ్వ. ఇంతేనా?

పార్వ. ఇంకెంత కావలయు? ఇంకను నెక్కువైయుండిన మీకానంద మేమో?

ఈశ్వ. నిన్ను భూషించినదియే !

పార్వ. పైన భూషించినది. దిగువ దూషించినది. ఇదివినయమా !
ప్రార్థనయా ! దిట్టముగాఁదెగ నాడుటయేకదా ! నిక్కముగా
నిందయేకదా !

ఉ॥ కండలక్రొవ్వుచేతననుగైకొన కిట్టులుతిట్టినట్టియా ।
యుండజయానకావరమునంతయు నేనడఁగించియిప్పుడే ।
దండనసేయుదానవనితాజన మచ్చెరువందిచూడ, నేఁ ।
జిండిక నొటఁజూపెదను జాగిలిమన్న నవేడునంతకు ॥

ఈశ్వ. (స్వ॥ ఆహా ! ఆసాధ్య చాతుర్యముచే శ్లేషవచ్చించినది.
ఈవర్వత పుత్రి దూషణార్థమే గ్రహించినది) శర్వాణీ !
ఇంత యలుకయేల ? నీవు చండివే, అసత్యమా ? నాలో
సర్థరూపిణివే, కల్లయా ? ఆపద్యమునందలి భావమిదియే.
గ్రహింపవలదా ?

పార్వ. గ్రహించియే యున్నాను. నామనముందహించుచున్నది.
నేనొక్కింతయు సహింపఁజాల మీ టీకలతోనేమి ?

ఈశ్వ. (స్వ॥ ఇక సమాధానముఁ జెప్పకొలఁది హెచ్చగును.
ఏకీభవించినగాని చల్లారదు) నిజమే. యోచించి చూడ
వేటు మాటలు లేకపోయెనా ? రెండర్థము లెప్పటికిని బ్రమా
దములే.

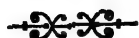
పార్వ. ప్రమాదమునందలి భయముండినఁగదా యట్టి పల్కులు
రాకుండును. ఆప్రమాదము నేను జూపించెదను. చండికనట !
లలితనుగానా ? మగనిని సగముజేసి పీల్చివైచెదకా ! ' శివా
ర్థాంగి ' యని యనుటకు నోరురాక . పోయెనా ? ఆచెలువ
తలఁపుననే నంతటి యవివేకనా ? అంతటి తాగనా ? నా

యెడదయుడుకుచున్నది? తనకు మాంగల్య సౌభాగ్య మెవరి వలన వెలయుచున్నది. ఎట్టి దరిస్థులకును మంగళ పరంపర లెవరి కడకంటి చూపువలన లభించుచున్నవి? ఎటుగ వలదా? ఇదియే నాశృతజ్ఞత? మీరీ మణమేపోయి యాసీర జాక్షి నవమానపటచి వచ్చినగాని నాకుక్షి చల్లారదు లేకున్న నేనే పోయెదను.

ఈశ్వ. (స్వ. మించిపోయె, సాధ్యముకాదు. నారదుడు మంచి పనిపెట్టి పోయినాడు.) హృదయేశ్వరీ! శాంతింపుము. సుం తయుఁ జింతింపకుము. ఈఘడియలోనే పోయి యాయంగ నకు గర్వభంగ మొనరించి వచ్చెద.

పార్వ. అటులయిన సంతనమయ్యెడు. లేఁడు. పయనమగును. సంతనీ సిద్ధపటచెద రండు.

ఈశ్వ. అవశ్యము. పద. (అనసూయాగర్వముకాదు. పార్వతీ గర్వమణఁగును.) (నిష్క్రమింతురు.)

తృతీయాంకము — తృతీయరంగము.

ప్రవేశము. నారదుడు.

అబ్బబ్బ! భారతీ భార్గవీ భవానుల కోపోద్రేక మింతగా నెన్నఁడును జూచి యుండలేదు. అనసూయా వాక్యములఁ జెప్పినపుడే యొకరొకరు కన్నులెఱ్ఱచేసి గట్టల్క గ్రక్కినది చూడ భయమగుచుండె. ఇప్పుడా కనగగుగ్గుళ్లనుదెచ్చి వారి కిచ్చినతోడనే యనసూయవలనఁదమకే యవమాన మాయెననియెంచి త్రేతాగ్ను లోక్కసారిగాఁ బ్రజ్వలించి పెను

పెంటల వెలిబుచ్చినట్లు మండి పడుచున్నారు. పార్వతీదేవి కాళీయపతారమే యొందినది లక్ష్మీదేవి కెంపుల రూపము దాల్చినది. సరస్వతి వీరరసగ్రంథ స్వరూపమైనది. ఇక వీరు ముగ్గురు నాపతివ్రతామణిపై తప్పక దాడివెడలుదురు. తామే పోవుదురో తమవిభులఁ బంపెదరో తెలియదు. తామేచనిన ససాధ్యమని వారికే దృఢపడినది. అదులకు శనగలేసాక్షి. ఇకఁ దమ నాథులను బంపఁబూనెదరు కాబోలు. అపక్షమున పార్వతి పల్కులకు బదులాడక సాంబుఁడు తక్షణము ప్రయాణమగువాడే. అర్ధనాగేశ్వరుఁడు, తెలిసియే యున్నది. బ్రహ్మదేవుఁడు, తనకుఁజేదోడు వాదోడుగానుండు సరస్వతి మాటఁదీసి వేయఁజాలఁడు, ఛాందసుఁడు, పయనమగువాడే ఇంక మాధవుఁడు.. ఇతఁడు జగన్నాటక సూత్రధారి. మిక్కిలి యోజింపనిదే యెక్కార్యమైనను జేయువాఁడుగాఁడు. లక్ష్మీ మాటఁ ద్రోసి వేయకుండ, ననసూయకు హానిసేయకుండ, కన్నుపోకుండఁ గాటుక నెడకుండ యుక్తిగాఁబోవు వాడే కాని తనభార్య మాటయని భక్తలమీద దబ్బునఁ బోవు వాఁడుగాడు. కావుననిది యెట్లు పరిణమించునో చూచెదఁ గాక !

(నిష్క్రమించును)

తృతీయాంకము — చతుర్థరంగము.

ప్రవేశము. ఈశ్వరుఁడు.

స్వః. నారదుఁడూరకుండక యేదియో కలఁతఁదెచ్చిపెట్టినాడు అనసూయ పంపినప్రార్థనయందు దూషణార్థమే గ్రహించి పార్వతి వీరావేశమొందిన ఇంకే కారణముచేతనో యామె పై మిక్కిలి కోపమూనినది. అకారణముఁజెప్పదు. అన

సూయను దక్షణమవమాన పఱచిరమ్మని బాధించుచున్నది.
 శ్రీ జనమునకు మూర్ఖము సాధారణముగా నుండును.
 వారిలో పార్వతి పట్టినయెడల తాతిపట్టే. అనసూయ
 మహాపతివ్రత. పతివ్రతలఁజెనకుట దుష్కరము.

సింగముమీసముల్ గరముచేఁగొనిలాగఁగవచ్చు, నాగుపా ।
 ముంగొనికేఁజుట్టుకొనఁ బోలుగరింద్రముతోండమిడ్చునా ।
 మ్రొంగగరానిబల్వినము మ్రొంగఁగవచ్చుఁబ్రయత్నతఁగుణో ।
 త్తుంగపతివ్రతామణికి ద్రోహముసేయఁదరంబె యేరికి ॥

కావున నాకేమియుఁ దోచలేదు. యెచిం చెదగాక.

(నిష్క్రమణ)

ప్రవేశము. విష్ణువు.

స్వ॥ సరలోక వాసినియగు ననసూయాదేవి సతీరత్నము. నా
 యందనన్య భక్తిఁగలది అత్రిమహర్షియు తనతపస్సుచే నన్ను
 విశేషముగొన్నాడు. ఇరువురు పవిత్రజన్మములు, పవిత్ర జీవ
 నములు, పవిత్ర చరిత్రములు గలవారు. వీరు త్రిమూర్తి
 స్వరూపుడనగు నన్నుఁగొల్చి నాప్రసన్నముఁ బడసినపుడు
 వరములఁ గోరుమనగాఁ ద్రిమూర్తులబోలు పుత్రులను బ్రసా
 దించుమని యనసూయ కోరియుండె. ఆపుత్రప్రాప్తివేళ నేటికి
 సమీపించినది. అదియునుగాక వాణీ రమా గారులు
 త్రిశక్తలమని సర్వనారీసమూహమునఁదామే యెక్కువమని
 కొంచెము దురభిమానమును గలిగియున్నారు. వీరి గర్వ
 భంగమునకును, అనసూయకుఁ బుత్రుల నిచ్చుటకును గార
 ణము సంధించి నారదుని సంచారమును అనసూయా సందే

శములను నేన కల్పించినాను. ఇనువ శనగలను సరస్వతీ దేవి చేయించి యనసూయకుఁబంపిన పన్నగడయును నా తంత్రమే. లక్ష్మీపట్టరాని కోపమానియున్నది రాత్రియంతయు నిద్దరలేదు. లక్ష్మీయైననేమి, యెవరై వనేమి వారి గర్వము నడవక విడువను. ఇప్పుడు బ్రహ్మాదులతోఁగలసి పోవలసినది గాయున్నది.

గరుఁడా !

గరు. దేవా !

విష్ణు. అచ్చటఁ బోవుచుండు వారెవరు ? శంకఁడున్నట్టున్నదే.

గరు. ఔను.

విష్ణు. దయచేసి నిలుపుఁడనుము.

గరు. శంభో ! మహాదేవ ! శంభో ! మహాదేవ ! (అనిపోయి మరల నీశ్వరునితో ప్రవేశము.)

ఈశ్వ. నారాయణా ! సమస్కారములు.

విష్ణు. ఇందుమాళి ! వందనములు. ఎచ్చిటికిఁ బయనమైనారే ?

ఈశ్వ. మానవలోకము నకు.

విష్ణు. పార్వతీ సమేతగాలేక యొకరే పోవుచున్నారే ?

ఈశ్వ. ఔను. పార్వతికి నేడు కోపము బుట్టినది. ఆకారణమున నేనొకఁడనే పోవలసి వచ్చినది.

విష్ణు. ఆకోప కారణమునే నెఱుంగవచ్చునా ?

ఈశ్వ. వాసుదేవా ! నీకుఁదెలియని మర్మములు గలవా ? భూలోక మున వసించునట్టి యత్రిభార్యయగు ననసూయ యొక సుదేశము గూరికిఁ బంపియుండగా దానిలో నొకయర్థ విశేషముచే నామెపై మిక్కిలి కినుకఁబూని నన్నుదాడి పంపినది. చుండీదేవత, నీకుఁ దెలిసియే యున్నది.

విష్ణు. ఆలాగా ! ఆసతీమణి యిందీరకొక విన్నపముదే సారదునిచేఁ బంపి యందులో రమనుగొంత నిందించినది నాకునుగోపమే నేను నందులకే ప్రయాణమై వచ్చినాను. మహిమగలది యగునుగాక. దైవతములను దూషింప వచ్చునా ?

ఈశ్వ. చూడుము. ఎంతగర్వమో.

ప్రవేశము. బ్రహ్మ.

బ్రహ్మ. ఓహో హరిహరుల దర్శన మొక్కచోటనే యాయెనే !

భో ! వి ! శ్రీరమణ ! సంశ్రితావనా !

వారణచర్మాంబరా ! హరా !

ఈరలుగైకొండిదే నమ ।

• స్కారములే నాచరించెదక !

వి. ఈ విధాతా ! నీకును నమస్కృతులు.

విష్ణు. ఏమి ? హంసనెక్కి వచ్చియున్నావే ! ప్రయాణమా ?

బ్రహ్మ. ఔను. భూలోకమునకుఁబోయి రావలసియున్నది.

ఈశ్వ. ఏమియని యడుగవచ్చునా ? దుశ్శత్రునము గాదుగదా ?

బ్రహ్మ. నాప్రమాణమున మీయుభయుల దర్శనము సుశత్రునమేగద ! మీకుఁదెల్పని యర్థములేవి కలవు ! అత్రిముని యిల్లాలు శారదకొక విజ్ఞప్తిఁబంపినది. • అంధలి యర్థవిశేషముచే శారద యలుకబూని యాయనసూయ నగడు పఱచిరమ్మని మూర్ఖము పట్టియున్నది విద్యావతియయ్య నామమాధా నము వినదు. చదువురాని వానికి పోధింపవచ్చును చదువుకొనిన మూఢులకుఁ జెప్పట కష్టము. నిన్నుడికించెద, నిన్నుడికించెదనని వదకుచుండును. ఏమియని ప్రశ్నింపఁగా వివరించి చెప్పదు. ఈభార్యలతోవేగుట యసాధ్యము. ఇందులో

నాకేమియుఁదోచలేదు. ఈదినము కళ్ళపులువాఁకిఁ గార్య
క్రమమప్పగించి బయలుదేరి వచ్చినాను. మీరెక్కడికిఁ
బోవునది ?

ఈశ్వ. మేమును భూలోకమునకే, అనసూయా గృహమునకే,
యిట్టికారణములకే, యిదే యవస్థకే.

బ్రహ్మ. ఆహా ! ఆశ్చర్యముగా నున్నదే ! ఇందేమియో చిత్రమున్నది
దీని పర్యవసానమేమో తెలియదు. ఈమహానుభావుడే
యెఱుఁగును. మాధవా ! ఊరకున్నావేమి ? ఎట్లుచేయ
నెంచియున్నావు ? నేను నీవెంబడి వచ్చువాడనే.

విష్ణు. విరించి ! దీనికొక యుక్తిఁదలంచి యున్నాను దానినంతయు
వివరించెద. కారణాంతరములు రెండు గలవు. తెల్పె
దను. మనము మువ్వర మతిథి వేషములఁబోవలయు.
రమ్ము. మహేశ్వర, రమ్ము గరుడా ! నీవుఁడుము.
నందిని, హంసను వుత్తెంచుము.

ఈశ్వ. కమలాక్ష నాకింక దిగులులేదు. పోదము. పద. (నిష్క్రమింప)

తృతీయాంకము — పంచమరంగము.

అరణ్య ప్రదేశము. అత్రి కన్నులు మూసికొని తపస్సు
చేయుచుండును. జాతవేదుఁడు, (శిష్యుఁడు)
(దూరమునఁగూర్చుండి యుండును)

అత్రి. (కన్నులు దెఱచి)

శ్రీరామరామరామేతి, రమేరామేమనోరమే !
సహస్రనామతత్త్వలఁ, రామనామవరాసనే !
(జాతవేదుఁడు సమస్కరించును)

జాత వేదా ! మనయు వచ్చినదెన్నడు ? -

జాత. గురువర్య ! షష్ఠి సామవారమునాడు. ఆదినమే మీరు
తపస్సునకుఁ గూర్చుంటిరి.

అత్రి. ఇదిమార్గశీర్ష శుద్ధముకదా ?

జాత. ఔను.

అత్రి. నేకు దివసమేమి ?

జాత. చతుర్దశి మంగళవారము.

అత్రి. తొమ్మిది దినములయినవా ?

జాత. ఔను.

అత్రి. ఇపుడెంత ప్రౌద్ధయినది ?

జాత. పదునాల్గు గడియల ప్రౌద్ధక్తి నది. ఫలములగొనివచ్చి
శాను. భుజింపనగును.

అత్రి. సంతోషము. ఫలములపై నిచ్చలేదు. పర్ణశాలకుఁబోయి
కొన్ని పాలు కొనిరమ్మ అటులనే నాథోవతులఁ తీసికొని
రమ్మ. వచ్చునపుడననూయతో తేలు వచ్చుచున్నాననియు
కతిథిపూజ నేమరక కడుభక్తితోఁ చేయవలెననియుచెప్పము
అతిథి విష్ణు స్వరూపుఁడు. ఎట్టివి గోరిన నొసఁగుట ధర్మ
మని మందలించుము. శిష్యులయు బాలికలయు జ్ఞేమముల
నరతి శీఘ్రముగరమ్మ. నేను నదియొద్దనకుఁ బోయె
దను.

(నిష్క్రమణ)

జాత. చిత్తము.

(నిష్క్రమణ)

తృతీయాంకము — మవ్వతంగము.

అత్రిముని పర్ణశాల. అనసూయ. అంబిక.

అన. అంబికా !

ఉ॥ తొమ్మిదినాళులాయె మునిభూర్జటియేగితపూజానర్పగా ।
నిమ్మునుజేరగామరల, డిమ్ముగడద్వదనాంబుజావ లో ।
కమ్మునరింపకుండిన నుకమ్ముకయింతయులేదు డెందమా ।
దిమ్మెయినన్నిప్రాద్దులిక నేగగనున్నవో ! యేమిసేయుదుక

సీ॥ కాంతుడులేకున్న గ్రమియించుచున్నట్టి
దినములెంతటి శ్రేష్ఠదినములైన ।

నాఁథుడులేకున్న నానావిధ
రసాన్వితంబులయిన పదార్థంబులైన ।

పరిచెంతలేకున్న బహువిధశృంగార
దాయకాభరణ వస్త్రంబులైన ।

విభుఁడొద్దలేకున్న వివిధనమ్మద
జనకంబులయిన ప్రసంగంబులైన ।

గీ॥ ప్రభదనర్చనే, సుంతయురసనకెక్కు ।

నే, శరీరమువ్వునె, మదికింపొనగునె ।

కాన, పతిబాసినట్టియేచానయెనె ।

భాత్రి, చంద్రుడులేనట్టి రాత్రిగాదె ।

వెంటనే వచ్చెదన్న, 'వలదు. ఇంటనుండు' మని యాజ్ఞ
చేసి పోయియున్నాడు. అయినను దర్శనము చేసికొని వచ్చె
దను, నీవిచలునేయుండి యతిథియభ్యాగతులను విచారించు
కొనెదవా?

అం. అమ్మా ! నేను నీయూజ్జకు బతులు చెప్పానునా ? అభ్యంతరములేదు. ఇంటికి వచ్చువారికిదగిన సవర్యలను దప్పక గావింపగలను. కాని యొకవేళ నారుదునివలె, నేయతిథి యేనివచ్చి తాల్లో జప్పలోతెచ్చి యప్పములుగాజేసి యిమ్మనిన నేనేమి చేయగలను ? మహర్షి పర్యుఁడీదినమో తేపో రావచ్చునని తోచుచున్నది.

ప్రవేశము. జాత పేరుఁడు.

(అనసూయకు సమస్కరించును)

అన. అన్నా ! జాతవేదా ! డేమమా ?

జాత. తల్లీ ! డేమమే.

అన. నాకునోవల్లభుఁడు తపస్సునుండి లేచియున్నాఁడా ?

జాత. లేచియున్నారు తేవు వచ్చెదరట కొంచెము పాలనిప్పించు. కొని రమ్మనినారు ధోవతియు సుత్తరీయుమును దెమ్మనినారు. తీసికొని పోయెదను.

అన. సంతోషము ఇచ్చెదను, కొనిపోమ్మ. (లోపలికిఁబోయి వానిని దీసికొనివచ్చును)

ఈవారి నీఫలములగొనిపోమ్మ.

జాత. ఫలముల నక్కఱ లేదనినారు.

అన. అయిన, నీవారగించుము. తీసికొనుము.

జాత. చిత్తము. శిష్యులు, బాలికలు డేమముగ నున్నారుగదా !

అం. సుఖముగా నున్నారని చెప్పము.

జాత. అమ్మా ! నాకింక సెలవా ? అతిథిపూజమాత్ర మెట్టిదుర్ఘట మైనను జేయదగునని సెలవిచ్చియున్నారు. అతిథి విష్ణు స్వరూపుడని జ్ఞాపకము నందుంచుకొమ్మనినారు నేనికఁ

బోయివచ్చెదను. ఇదేప్రణమిల్లు చున్నాను. (నిష్క్రమింప)

అం. అనసూయాదేవి! మునిచంద్రుడు తేవు వచ్చునట. ఇంకఁ జింతింపకుము.

అన. జాతవేదుడు వచ్చినపుడే నాచింతబాసె.

ప్రవేశము. ముగ్గురు బ్రాహ్మణులు.

మహాదేవ్యనమః, త్రిపురాంబాయైనమః

అన. బ్రాహ్మణోత్తమలారా! నమస్కరించుచున్నాను.

బ్రా. దీర్ఘ సుమంగళీభవ! సుపుత్రావాప్తిరస్తు!

అన. స్వామీ! ఇచట నాసీనులరగుడు. తమరెవ్వరు? ఎచట నుండి విచ్చేసితిరి?

నా. మేముహిమాచల ప్రాంతమునుండి వచ్చినాము. ఇతని పేరు నీలకంఠయోగి, ఇతడు బ్రహ్మవిద్యావధాని, నన్ను నారా భట్టారకుడందురు, అమ్మా! ఈయాశ్రమ మెవరిది?

అం. అత్రిమహర్షి గారిది. ఆయన ధర్మపత్నియై అనసూయాదేవి నేనామె చరణసేవజేయుచున్నాను నేడు మాకు సుదినము.

నీల. ఆహా! ఈసతీమణియేనా యనసూయాదేవి? ఈమెకీర్తి జగద్విసుతమై యున్నది. ఈమె ధర్మనము లభించె.

అన. చాలదూరమునుండి వచ్చినాము. తమ స్నానాహ్నికములఁ దీర్చుకొని నాయుంటఁగలిగిన బిండియో బెల్లమో యారగించి నన్ను ధన్యురాలిం జేయవలెను.

నా. అందులకాక్షేపణములేదు. కాని, మావ్రతము కష్టమైనది అది కొనసాగువలయు మాకు భోజనమే లేదు. ఇప్పటికి మూడు దినములైనవి. ఇంకెన్ని దినములు తిరుగవలెనో తెలియదు.

అన. అదెట్టి నరము ? నాచేతనైన సహాయము చేసెదను.

బ్రహ్మ. అమ్మా ! నీవతిథి పూజాసక్తవని తోచుచున్నను విజ్ఞాపింప జంతుచున్నాము. నీవు మహాపతివ్రతపు.

అం. (స్వ॥ ఈవిభ్రులేదియో యసాధ్యమైనది కోరునట్లే తోచు చున్నది. ఈమె కెప్పుడును విచిత్రమైన యతిథులే ఘటిల్లు చున్నారు.)

అన. ఎట్టి సంకయమునులేదు. దయచేసి చెప్పుడు.

నీల. తల్లీ ! చాల కఠినమైన విషయము. పిమ్మట నీవు కోపగింతు వేమో, కావున వేటొక చోటికిఁబోయెదము. సెలవిమ్ము. నీయాతిథ్యము వచ్చినట్లే యెంచెదము.

అన. విప్రోత్తములారా ! తిరుయార్తులువలె నాగృహమునకువచ్చి, (ఈశ్వరుఁడు తనతలను, ఫాలమును దడవుకొనుచు బ్రహ్మకు సంజ్ఞ చేసి యడుగును, బ్రహ్మచేతినంజ్ఞతో గంగయు త్రి నేత్రము లేదనును)

మీయాభీష్టముఁదెల్పక, నాయంట భుజింపక వెడలిపోవుట మీకు న్యాయమా ? అట్లు మిమ్ము మరలనంపిన నాగృహిణీ ధర్మమేమున్నది. దయచేసి యేమి కావలెనోకోరి స్వీకరింపుఁడు. నాప్రాణమైనను ఇచ్చుదానను.

నా. అమ్మా ! ప్రాణమిచ్చుటకంటె కఠినమైన ప్రసక్తి. నీమాట సత్యమేనా ?

అన. క॥ వేదములు సత్యమేనిక !

శ్రీదయితుండనవరతము శ్రీతపోపణుడే !

నాదగువల్కు నిజంబని !

భూదేవతలార ! నమ్మబోలునునుండి !

నా. సాధ్వీమణి! అటులయినఁ జెప్పెదము. మేము పరాశక్తిని
బూజించినాము. మాకామ్య సిద్ధికొఱకు నాయము సంప్రీతి
కొఱకు నొక విధానము కొదవవడినది. దీనిని నేయకున్న
మాకార్యము నిష్ఫలమగును. అశక్తికిఁ గోపము సంభ
వించును. ఏమనగా నొక సువాసిని వస్త్రరహితమై హస్తాదళ
మొసఁగి యన్నముఁబెట్టఁగా భుజింపవలెనని. ఇందులకు నిన్ను
వేడుచున్నాము. దీనిచే మావ్రతము పరిసమాప్తి నొందుట
యేగాక నీకిష్టార్థములు చెప్పక ఫలించుచున్నవి.

అన. హరి! హరి! (అని చెవులు కుూసికొని తలవంచుకొనును)

అం. (స్వ॥ నేననుకొన్నటులే యయినది. వీరు నిజమైన బ్రాహ్మ
ణులుకారు.)

అన. (స్వ॥ అహ! ఈయతిభులెట్టి దుర్లుటమైన దానిని కోరి!
వారనినట్లు ప్రాణముకంటె నెక్కువైనదే కోరుచున్నారు.
హ! దైవమా! ఏమిచేయవలెను?)

భూసురమణులారా! మీరు న్నానములఁ దీర్చికొని కూ
ర్చుండుడు.

నీల.

నా.

బ్ర.

} సంతోషము. (లోపలికిఁ బోవుదురు)

అన. అక్కటా! అబీకా! పెద్ద పరీక్ష సంభవించె. ఈవిందులఁ
దనువుటెట్లు? నానతీర్వమును గానాడు కొనుటెట్లు? అతి
భులుగోరిన యర్థమొసఁగకుండిన నాకు మిగుల పాపము
గదా? నాయుంటికి హానిగదా? నాపతి కపక్షర్తిగదా? ఏరథి
లపించినది భూరముగా నున్నదే!

కా! పాలా! మీగడయా! ఫలంబ! పెరుగా! వశ్యాన్నమా! |
 భక్త్యమా! మేలౌపాకమునెద్దికోరినను సంప్రీతిగానమర్చివనా! |
 ఈలాగంబరహీననైకుడువనే నెభ్యంగినుహింతునా! |
 శీలంబెట్లునురిక్కిరింబగును యోజంపంగలేనక్కటా ||

ఇట్టివేగాక మఱెట్టి దుస్తరమైన వస్తువులఁగోరియుండిన నిచ్చి
 యుండు. నా యస్తిపంజరమంతయుఁగోరిన నొనఁగియుండు
 నామేని కండలఁగాంక్షించి యుండిన నర్పించియుండు. నా
 యెడలంతయు నభిలషించి యుండినఁ గుడుములుగాఁజేసి
 యిమ్ముని నిన్నడిగియుండు. నాశరీర రక్తమునే ద్రావనిచ్చు
 గించియుండిన యెడలఁ గడవలనించి యప్పగించియుండు.
 అట్టి నెవ్వియును గోరరైతే! ఎయ్యది ప్రాణముకంటెతీపో,
 యేది శాశ్వతమైన సుఖమునిచ్చునో, యెయ్యది మిక్కిలి
 గౌరవము నాపాదించునో, యెద్దిదిగంతకీర్తి గడించునో.
 ముఖ్యముగా మానవతుల కెట్టిది లేమకును దమనాథులకును
 సేర్పల యశము నొడఁగూర్చునో యట్టిమానము వీడనగునా?

క. ప్రాణమనిత్యంబగుటకా |
 మానంబారవిశేశాంకమండితమగుటకా |
 బ్రాణంబు బాసియైనను |
 మానమురక్షింపఁదగును మహి నెవ్వఁకికా |

అని పెద్దలు చెప్పుచున్నారు. అయ్యో! నామాన మిపు
 డెట్లు రక్షించు కొందును? ఎట్టి ప్రాణములఁజేసి యుంటినో
 కదా!

౯. ఎట్టివతివ్రతామణుల హేళననేసివివేకమేదినే ।

రట్టునొనర్చియుంటునో, కరాళపుబుల్కులచేతవారలగా ।

దిట్టినదాననో, మఱినలీజనగౌరవమర్హతినే ।

పట్టునఁజేయలేదొతొలి బామునఁదద్దురితంబునోవునే ।

హా ! దైవమా ! నన్నేలయిట్టి కష్టదశకుఁదెచ్చితివి. నీకిది

వినోదమా ! ప్రహేళికామా ! నేనేనేరముఁగావించి యుంటినో

వానిని మన్నింపవే !

౧౦. కానకయెట్టికాలమునఁగల్గవ మేమియొనర్చియుంటినో ।

దానికిసీపునల్పఁగలదండనయ్యాయిది ! పాడిగాదు, నీ ।

మానసమందునుంచకుము, మన్ననసేయుము, వేడుదాన, నో ।

శ్రీనిధి, సత్కృపావనధి, సేవకలోకకరస్థనేవధి ।

అక్కటా ! సీతాదేవీ ! మహాలక్ష్మీ స్వరూపిణీవనియు, పతి

వ్రతామ తల్లివనియు భావించి నీకంగరాగములు మున్నగునవి

యర్పించి గౌరవించి నందులకు ఫలమయ్యిది ? అయ్యో !

మహాగౌరీ ! నీప్రీతి కొఱకెన్నియో నోములఁగావించి నందు

లకు ఫలితమయ్యిది ? కటా ! ఏదేవి జనశ్రోధమో, యే

దేవతల శ్రోధనయో, యేగ్రహముల వేధయో యెఱుఁగజాల

క । రక్షింపుఁడంబలారా ।

రక్షింపుఁడు త్రిదశలార బ్రహ్మవరులారా ।

రక్షింపుఁడు మీనిండుక ।

టామముచేనాడుకుయ్యి నాలింపుఁడయో ।

(అని యేడ్చును.)

అం. (స్వ. కటకటా ! యీమొకంత సంతాపము సంభవించె !)

అన. హా ! నాథా ! ఈగృహ కార్యభారము నాపైవైచి నెమ్మదిగ
తనము నొనరించుచున్నాడవే. ఈదినము నీవేయుండిన
యెడల నేమియాజ్ఞ చేయుచుంటివో, యెట్లు పరిణమించు
చుండెనో, నాకెట్టి బాధయు లేకుండ. ఏదిగులును బొంద
కుండియుండు. ఇప్పుడేమి గావించు ? ఏమి యూహించు ?
ఈయతిథుల నే చొప్పున మెప్పించు ? నాతిక్కు నెప్పగిది
దప్పించుకొందు ?

అం. దేవీ ! నేవిట్లెల దుఃఖించెదవు ? ఈవచ్చిన యతిథులు నిజ
మైన విప్రులుగారు నాకు పెద్ద సందేహము. కాకున్న నిట్టి
వ్రతము యుచునా ? ఇట్టికోరిక యేవురుఘండేనీ స్త్రీ
స్థివిడిచి కోరునా ? కావున నిన్న బరిభవింపవచ్చిన రాక్ష
సులో, పక్షిసేయవచ్చిన దేవతలో, తెలియదు. ఇట్టి
సత్కారము చేతగాదనిచెప్పి వుచ్చుటవలన దోషములేదని
నాయభిప్రాయము.

అన. హా ! అటుచెప్పడగునా ? అతిథి సంతోషుడేయవలెను,
మనధర్మమును గాపాడుకొనవలెను. అతిథి విష్ణుస్వరూపుడు,
ఎట్టి సవర్యయు సలువవలెనని యుభుడిప్పుడే నావిభుడాజ్ఞ
జేసియుండెడ ! నీయూహ లెట్లున్నను నాపతియాపతి
మీఱుచునా ? ఎప్పటికినిగాదు. వీరెవ్వరై న నగుదురుగాక !
ఎవ్వని మహిమాతిశయమున నారదునకుఁబాలు సమర్పించి
తిలో యెవ్వని యనుగ్రహ విశేషమున నాముసింద్రునికి
నుక్కుశనగల నడికించి యిచ్చితిలో యట్టి నాపతి చరణ

ముల్లపై భారమునైచి వీరిని సంతృప్తులగావించును. సర్వ-
జ్ఞుండును, సర్వాంతర్యామియు, సర్వపతివ్రతా మానసంరక్ష-
కుండునగు భగవంతుఁడు నాకుఁదోడ్పడుఁగాక ! నానాథుని
కమండలువుఁడెమ్ము.

అం. అమ్మా ! చిత్తము. (కమండలువుఁడెచ్చియిచ్చును.)

అన॥ నీ॥ అనయంబునానాథుఁడపరదైవంబని

యుల్లమునఁడలంచుచుందునేని ।

పరపురుషులునాదు భ్రాతృరేయంచు

నాయంతరంగమునఁడలంతునేని ।

భక్తవత్సలుఁడైన పంకజాతాత్ము

నిశ్చలభక్తితోడనేఁగొలుతునేని ।

ఇంటికినరుడెంచు నేయతిథులనైన

విష్ణురూపులుగ భావించునేని ।

గీ॥ ఇపుడువస్త్రవిహీననై యీధరామ ।

రేంద్రులకుఁబ్రీతిగా నన్నమిడెడువేళ ।

పరమమునియైన నాపతిపాదమాన ।

ముగురునొక్కటశిశువులై పాలుతురిచట ॥

(అని లోపలికిఁబోవును. అంబికయు వెంబడించును.)

(యవనికపడును.)

తృతీయాంకము — సప్తమరంగము.

ప్రవేశము. గరుడుడు.

స్వ॥ శ్రీమన్నారాయణుడు బ్రహ్మ రుద్రులతో విప్రవేషములతో ననసూయాగృహములోనికిఁబోవుచు నన్నిండే ప్రచ్ఛన్నముగా నుడుమని యాజ్ఞచేసియుండె. మధ్యాహ్నము మీటిపోయె. సాయంసమయమగుచువచ్చె. ఒకరును బయటికి రాలేదు. ఏమియో తెలియలేదు. ఈ చెట్టుపైఁగూర్చుండి యింకను నిరీక్షించెదఁగాక.

ప్రవేశము. నిరంజనుడు, సనందనుడు.

సన. నిరంజనా ! ప్రాద్దున వచ్చిన బ్రాహ్మణులను అనసూయాదేవి పుత్రులుగాఁజేసి పాలిచ్చుచున్నది. అదేలరా ?

గరు. (అయ్యో)

నిరం. ఎందుకనగా, దిగంబరియై యన్నము బెట్టవలెనని కోరిరట. అందుచేత నల్లనర్చినది. అన్నము తినిపించినది.

గరు. (హా ! దైవము !)

సనం. అటులనా ! పాపలెంత ముద్దుగా నున్నారరా !

అ॥ వె॥ ఒకఁడుకప్పురమున కుద్దిగానున్నాడు ।

ఒకఁడుమబ్బువోలె నొప్పువాడు ।

ఒకఁడుపసిడివన్నె నొప్పారుచున్నాడు ।

వెలయుదేహ మొకటె, తలలుమూడు ।

ఇదేమి యబ్బురముగానున్నదే !

నిరం. తనపాలిటి త్రిమూర్తులే యిట్లు పుట్టినారని జేవిగారు సంతోషించుచున్నారు.

(నేపథ్యమున :—“ నిరంజనా ! పిల్లవాండ్రేస్తుచున్నారు ”)
ఇదేవచ్చితిమి. ఓసీ ! రమ్మ. (నిష్క్రమణ)

గరు. అకటా ! ఈ త్రిమూర్తులు ముగ్గురు నావత్రివతా తిలకము నేమియో యవమానము నేయబోయి తామే వంచింబడిరి. భువనకర్తల కిట్టియవస్థ సంభవించెనే ! ఏమిలేటగు ? ఈక్షణమేపోయి మహాలక్ష్మికిని, వాణికిని, శర్వాణికినిదెల్పి వారిని బలిచికొని వచ్చెదను. వారు ప్రార్థించినంగాని యీ నాధ్వమణి మాబోటివారికి నాధ్యమగునా ? ఇక దడవు నేయరాదు. జయ నారాయణ ! (నిష్క్రమించుచు)

— చిత్రనిశా —

తృతీయాంకము — అష్టమరంగము.

ప్రవేశము. నారదుఁడు

స్వ ! ఈదినముదయమున బ్రహ్మలోకమునకుఁబోయి యుగ డగాఁ గశ్యపమహర్షి యధికారము వహించి యుండును. అయ్యా ! విధాత యొక్కడ పోయినాడని యడుగగా హరి హరులతోఁగూడి భూలోకమునకుఁబోయినాడని చెప్పెను. నాసందేహము నివృత్తియయ్యె. నేననకొన్నటులే ముగురమ్మ గారుగూడి ముగురయ్యగారిని తప్పక పంపినారు. ఏమిచేయుదురో మూచెదను.

ప్రవేశము. గరుడుఁడు. (పరుగెత్తుచు)

నార. అయ్యో! వైసకేయా! ఏముట్లు తొందరగా మాటలాడు చున్నావు? నీకు పైత్యమా?

గరు. లేదు, లేదు.

నార. అంత వేగముగాఁ బోవుచున్నావేమి? నారాయణు నాజ్ఞ యయినదా?

గరు. అయ్యో! నారాయణుఁ డెక్కడున్నాడు స్వామీ!

నార. ఏముట్లునుచున్నావు? ఎక్కడకుఁబోయినాడు.

గరు. భూలోకమునకుఁబోయినాడు. అనసూయాదేవికి బ్రహ్మ రుద్రు లతోఁగూడి శిశువైయున్నాడు. కార్యము తప్పినది. తక్షణము లక్ష్మీదేవిని వాణిగారీదేవులను బిలుచుకొని పోయెదను.

నార. అయ్యో! అటులనా? నేనును బయనమయ్యెదను. నీవుచు శీఘ్రమునఁబొమ్ము. (గరు. నిష్క్రమణ)

స్వ. నావృక్షమిపుడు ఫలించినది. కడుపునిండినటులాయెను. ఈచిత్రమును జూడవలెను. త్రిమూర్తులాయనసూయ నేమి యోశోధింపఁబోయి మోసపోయినారు. భార్యలు గోఁన ప్రకారముపోయి గంగమ్మ దుముకు దుమికిరి, మునిగిపోయిరి. అమ్మగానికి గర్వభంగము సంపూర్ణముగానాయె. నాకింక బిలుపువచ్చునేమో. దిగులగుచున్నది త్వరగావెడలవలె.

ప్రవేశము. గరుడుడు.

మునీంద్రా! సతులు, సతులు.

నార. ఖగరాజా! మఱేమి? మఱేమి?

గరు. రమారమణులు—కాదు—ఊమారమావాణులు కావార్తఁ దెలుపఁగా నవతముగ. దుఃఖించుచున్నారు. మిమ్ముదయచేసి గమని , పొరించుచున్నారు. రంకు. లెండు.

నార. అయ్యా ! గరుడా ! నా కేమియుదోచలేదు. నాకును తొందరగానున్నది. రాజాలను. వారిని తక్షణము మోసికొనిరమ్ము. అననూయ కడకుబోయి వేమకొనవలెనని చెప్పము. నేనును బోవుచున్నాను.

గరు. (స్వ. అకటా ! నారాయణ భక్తుడు. లక్ష్మీదేవి బిలిచిన నిపుడు రాడుగదా ! ఏమి కాలవిపరీతము. దణిలేనపుడెవరు నింతేగద ? (అని పరుగెత్తును.)

(మరల త్రిశక్తులతో ప్రవేశము.)

పార్వ. గీ. ఆమరముని లోకచంద్ర ! జాహ్నుమీకు ।

లక్ష్మి. పరమభాగవతోత్తమా ! ప్రణతిమీకు ।

సర. ధాతృమానసపుత్ర ! వందనముమీకు ।

నార. అమ్మ ! నాకిట్లు మ్రొక్కంగనగునెమీరు ।

పార్వ. ఋషివర్య ! తప్పగాదు, కాని, వార్తవింటిరే ?

నార. అమ్మా ! వింటిని. మిగుల వ్యసన మగుచున్నది.

పార్వ. సీ. తనమేనియందెయర్థము నొసంగినతంబు
సన్నగూర్చు ప్రియుండునాకులేడె ।

లక్ష్మి. తనయురోపిధి సంతతముఃప్రీతిదలిర్ప
సనుధరించువిభుండు నాకులేడె ।

సరస్వ. తనముఖాబ్జమునందె తాల్చికూరిమి
తోడఁగైకొన్ననాపతి నాకులేడె ।

నార. నాపాటవినుచు నానందించికడదయ

పార్వ. గీ! అకటమునినాథ! గతియేమి? యరయుమయ్య!

లక్ష్మీ. ఈదొసంగునుబాప నూహింపుమయ్య!

సర. నీవెపాలనుముఁతువో, నీటముంతో!

నార. కలిగినేమందునమ్మ! యీకష్టమెంతో!

గరు. హరి! హరి! దుర్భరము.

పార్వ. అనఘా! మావలె మీరు దుఃఖించినలెట్లు? మమ్ము దరిఁ జేర్చువారెవరు?

నార. దేవీ! నేనప్పుడే చెప్పలేదా? అనసూయపై చలముఁబూన కుండని. పతులు మీచేతులలో నున్నారని యామెపైపంపి యీగతులఁదెచ్చుకొంటిరి. మీకేగాక లోకములకే నాయ కులలేకుండఁ జేసితిరే!

పార్వ. మోది నిక్కముగా నపరాధమే.

లక్ష్మీ. మాకు బాగుగా గర్వభంగమాయె.

సర. మేమానతీమణి జోలికిఁజఱిము. ఏనతీమణి నింకఁదడవము. దురభిమాన మీదినమునుండి బాసితిమి.

నార. (మార్గమునకు వచ్చినారు. ఉడుకుచల్లఱినది)

అమ్మలారా! సరియేకాని, నాకేమియుందోచలేదు. సర్వ లోకాధిపతులకుఁజుక్కు గలిగినది. ఎవ్వరు దొలగింప నమ ర్థులు. సమస్త దేవతాకోటికి, ఋషికోటికిఁ దెలియజేసి, వారిని బిలుచుకొని—

పార్వ. ఋషీంద్ర! అటునేయకుఁడు. ప్రార్థించెదను.

లక్ష్మీ. ఎవ్వరికిఁదెల్ప నక్కఱలేదు. మీరొక్కరే చాలును. పోదమురండు.

సర. మిమ్ము ముందున్నచోని యాసాధ్వని వేడుకొందుము.
అమె పరిచయము మీకెక్కువగదా?

సార. (స్వ! ఏమి యాపత్కాలము!) తల్లులారా! అట్లే
యగుఁగాక. బయలుదేరుఁడు.

లక్ష్మి. గరుడా! లెమ్ము. మేము మువ్వరము క్షణమాత్రమున
నశనూయా గృహమును జేరవలెను.

గరు. చిత్తము

పార్వ. రమాదేవీ! నారదులు వారికి నందినిఁదెప్పింతునా?

సర. వలదు, నంది నడకమండము, నేను హంసను దెప్పించెదను.

లక్ష్మి. ముసీద్రా! మీకేది యిష్టమో చెప్పఁడు.

సార. (స్వ! వీరపుడు, నందిపై గరుత్మంతుఁడు, గరుత్మంతునిపై
హంస, హంసపై నేను గూర్చుండెదను. మీరు నడచిరావ
లెనన్న నట్లే యొనర్చుటకు సిద్ధముగా నున్నారు. సంకటవేళ
యెట్టివారికి నిట్టిదేగదా!

అమ్మా! నాకంతటి యోగ్యతయా! అదియుఁగాక నాకేల,
వాహనములు తల్లి! యేకొండపైనేని జాతి పడుటకు
మీ వెంటనే వచ్చెద, పదుండు

పార్వ. చిత్తము, రండు. (నిష్క్రమణ)
(సరస్వతి పోవుచు దిరిగిచూచును)

సార. అమ్మా! సంజేహమా! ఇదిగో వెంటడిగానే వచ్చు
చున్నాను. (నిష్క్రమణ)

తృతీయాంశము — నవమరంగము.

(పర్ణశాల. (ననందనుఁడు తొట్ల నూచుచుండును.)

ఎంతవద్ద గరుడపక్షియిది? హుఘో — అని లేచిపోవును.

అంబిక ప్రవేశము.

సనందనా! పిల్లవాండ్రెప్పుచున్నారు. ఎచ్చటికిఁబోయితివి ?

(ప్రవేశము.)

సనం. అమ్మా! వచ్చితి. పాకిటియొద్ద నొక పెద్ద గరుటామంతుఁడు తొంగిచూచుచుండ నదలించి వచ్చితిని.

అం. నేనూచెదను. పొమ్ము. (అని యుయ్యెల నూచుచుండును) అయ్యలారా! నిదురింపుడు. పాటఁపాడెదను.

క. జోజో! పుత్తుకులారా!

జోజో! యాత్రేయులార! సుమకరులారా!

జోజో! చందురులారా!

జోజో! ముత్తెంబులార! జోజో! జోజో॥

అయ్యా! పిల్లముఘలు! స్నానమైనది, పానమైనది. ఇది పారాయణమా? ఇంకను మానరేమి? నాచేయి నొప్పెత్తు చున్నది.

అమ్మా! అనసూయాచేపీ!

అనసూయా ప్రవేశము.

అన. ఏమి?

అం. నీకుమారునిటు లేప్పుచున్నారో చూడుము. ఏడ్చుమానరు. నిదురింపరు. నాచేతగాదు. ఒక రతప్పిన నొక రేడ్చుచున్నారు ఈనల్లనయ్య యసాధ్యుఁడు. ప్రక్కవారికి నేర్పుచున్నాఁడు.

అన. అన్నలారా ! అల్లెల ? నీళ్లుపోసితిని, పాలుపోసితిని. ఈనంగీతముడిగి పరుండరాదా ! నిదుర రాలేదా ? నేనెటు బాడుదునా ?

సీ॥ పసిడివన్నియతోడపసమీటి, తెల్వికి
బసయైనముద్దుపామెసగువాడ !
కప్పరంగులవాడ ! నప్పరితనముల
కుప్పనాజనుబెదగంజావ్వవాడ !
తెల్లజెల్లులవాడ ! పెల్లచీరంబుప్ప
తిల్లెడు నమ్మొముజెల్లువాడ !
సమ్మదిగలవాడ ! యెమ్మెలుగలవాడ
నిమ్మళమొకమూలజమ్మువాడ !

గీ॥ నీకునంచనిత్తు, నీకుదామరనిత్తు ।
నీకుజంకఁదెత్తు నిక్కవముగ ।
నమ్మితండ్రులార ! నిదురింపరాదొకో ।
లాలిలాలిలాలి, లాలిలాలి ।

అం. చూచితివే, నీపాట కేడ్పు జాలించిరి. ఈపిల్ల ఋషులు
నామాన్యులా ? నాపాటఁదెలిపిట, నీపాట తేనెతేట కాఁబోలు.

సనందనుఁడు ప్రవేశము.

అమ్మా ! తాతగారు, జాతవేదుఁడువచ్చుచున్నారు

అన. నాకుదు వచ్చెనా ? అంచికా ! పాద్యము తెచ్చెదను.
(లోపలికిఁబోవును)

ప్రవేశము అత్రి జాతవేదుఁడు.

అన. (ప్రవేశించి యత్రియదుగుల గడిగి సమస్కరించును.)
(అంచికయు సమస్కరించును)

అత్రి. కల్యాణమస్తు. ప్రేయసీ! మీరందఱు క్షేమముగానున్నారా ?

అన. ధూచరణానుగ్రహముచేత సౌఖ్యముగా నున్నాము.

అత్రి. (తొల్లనుచూచి) ఈయుయ్యెల యెవ్వరిది !

అన. మీకొమారునిది—కాదు—కొమాళ్లది ఎట్లు చెప్పవలెనో నాకుదెలియదు. ఇదిగో చూడుడు (అని పిల్లవాని నెత్తు కొని చూపును.)

సనం. గురునాథా ! నాకు దమ్ములు పుట్టియున్నారు.

అత్రి. ఇదేమి శిశువు చిత్రముగానున్నదే ముమ్మొగములు. ఆఱు కేలు. ఒకమేను. అనసూయా ! ఈశిశువులెట్లు సంభవించిరి ? అందఱు సవమాసముల కొకరిని గనుచుండఁగా నీవుతొమ్మిది దినములకే ముగ్గురిని గంటివేమి ? ఆశ్చర్యముగానున్నదే ?

అన. నాథా ! ఈనాడు మువ్వరు నద్బాహ్మణులు వచ్చియుండిరి ఆతిథ్యము స్వీకరింపుండనఁ దమకు పరాశక్తి వ్రతముకటి యున్నదనియు నానియమమునకై యొకనువాసిని విగతి వస్త్రయై యన్నమిడవవలెననియు నటుగాకుండిన వెడలిపోయె దమనియుఁబల్కగా మీయానతిమేరకు నతిధుల మరలఁబంప నేరక మీచరణ సరోజములపై భారమువైచి భవదీయ కరకమల స్పర్శన పవిత్రంబులైన కమండలూదకము వాల్చిఁ బ్రోక్షించి నిర్వాణముగా నన్నము బెట్టఁబోగా నీరీతి శిశువు లైరి. ఇదియే వీరుపుట్టిన వృత్తాంతము. మీచరణ మహిమ. నానోము ఫలించె. నాధర్మమును గాపాడుకొంటి.

అత్రి. మేలు ! మేలు ! ఏమి ? ముగ్గురు భూసురవరులా ?

అం. మునిచంద్ర ! భూసురవరులో, సురవరులో, యసురవరులో, నాకేమో సందేహమే. లేకున్న శట్టి కోరికఁగోరుదురా ?

(అత్రి దివ్య దృష్టితోఁజూచుట నభినయించి)

అత్రి. బహా! ప్రియనరీ! నీవు ధన్యవతివి.

ప్రవేశము. నిరంజనుడు

నిరం. గురువర్య! ఒక తెక్కల మానిసి ముగ్గురు పెద్దమ్మలైదువలు
వచ్చుచున్నారు.

అత్రి. నేనదుర్కొనబోయెదను.

ప్రవేశము. నారదుడు, పార్వతి, లక్ష్మి, సరస్వతి, గరుడుడు.

అత్రి. దేవముసీంద్ర! అభివందనములు.

నార. అత్రిమహర్షివరేణ్య? మీకు నమస్కృతులు. హాణీ రమా
గారీదేవులు విచ్చేసి యున్నారు. అనసూయాదేవిని దర్శింప
వచ్చినారు.

అత్రి మహానందము, మహానందము.

క. నాణీ! శ్రీనారాయణు !

రాణీ! రుద్రాణి మీరుప్రత్యక్షుంజై !

రాణీంచుటయేబహు క !

ల్యాణంబులుగొంటి, వ్రతఫలంబులగొంటి ॥

పా. } అనసూయాదేవి! శరణు. శరణు.
ల. }
స. } (నమస్కరింపజోదురు.)

అన. దేవేరులార! ఇదియేమి? ఇదియేమి?

క. మీపాదధూళిసాకగ !

నీవర్ణగృహంబుదగునె యేమిసుకృతమో !

యేపావనతలమోతొలి !

యూపగిదిగానాకు శరణమేలా! తల్లీ !

(అని నమస్కరింపజోవును)

చార్వ. సతీమాణి! మేము నీవందనముల గ్రహింప నవర్హలము.
 నీవు మాకత్తవు. నీయిల్లు మావల్లభులకుఁబుట్టినిల్లె యుం
 డఁగా దానియందు మాపాదములతో నడచుట దోషము
 గదా, తలతోనే నడువవలయు.

అన. భవానిదేవీ! ఏమట్లునుచున్నావు? మీపతులకు నాగృహము
 పుట్టినిల్లెలులయ్యె.

నార. (వారి వృత్తాంతము వారే వినించుటలెస్స. గుట్టులన్నియు
 బయటికిపడును.)

అం. (నానందేహము పరిష్కారమయ్యె.)

లక్ష్మీ. పతివ్రతామాణి! పుత్రులుగాఁజేసితివి. కావున పుట్టినిల్లాయె.
 లేకున్న ఏరట్లు కలిగిరి?

అం. (కమండలూదక ప్రభావమునఁగలిగిరి)

నార. (మీరు కలిగించితిరి గనుక కలిగిరి)

అన. రమాదేవీ! నాయుంటికి మువ్వరు బ్రాహ్మణోత్తములతిథులు
 గావచ్చిరి. ఏదో నియమమున్నదని దిగంబరినై యన్నముఁ
 బెట్టవలెనని కోరగా నాపతి యానతియై యదేరితి వాఁకి
 భోజనమిడఁదొడగితిని. నావిభుని మహిమాతిశయమున,
 మాయనుగ్రహ విశేషమున శిశువులైరి. వారుత్రిమూర్తులా?
 నేనెఱుంగనే!

నగ. సతీతిలకమా! నీమాటలకు మాకే సిగ్గు బొడముచున్నది.
 మాయనుగ్రహమున శిశువులైరంటివి. కాదు, మాయాగ్రహ
 మున ననివల్కుము. సౌజన్యవన్ననీవె, సుకీలవన్ననీవె.
 ఆవిప్రులు మాహృదయేశ్వరులే. దీనికంతయు మేమేకారణ
 భూతలము మాయాపరాధముల క్షమించుము,

అన. అమ్మా ! మీరేమి తప్పొనర్చితిరి ? నేనేమి క్షమింపవలె ?
నన్నెల యిట్లు వేడుకొనుట ?

సర. భర్తీ !

నీ! నీవిన్నపంబులు నిండలుగాఁగొని

యూరకపగఁబూన్కి యొక్కతప్పు ।

లక్ష్మి. నినుబరీక్షింప నాయినపగింజలమేమె

యుడికింపఁబంపుటొండాక్కతప్పు ।

ఫార్య. నీకుద్రోహమునేయ మాకాంతలను

జలంబూనిపంపుటయె వేటొక్కతప్పు ।

సర. నీమహామహిమల నెఱుగఁకయారీతి

పిన్నాటలాడుట పెద్దతప్పు ।

లక్ష్మి. గీ! దురభిమానంబుచే నింతజరిగెనమ్మ ।

ఫార్య. మాకుఁగలగర్వమంతయు మానెనమ్మ ।

సర. నేరములనొచకిప్పు మన్నింపవమ్మ ।

వేడుకొందుము పతిభిక్షుఁబెట్టుమమ్మ ।

నార. (స్వ. నానాటకమునఁగడపటి యంకపుఁదెఱపడె.)

అం. (స్వ. అహా ! జరిగిన కథయంతయు వీరివలననేనా ? ఇప్పుడు
నిజమెఱుగఁనయ్యె)

అత్రి. దేవేరులారా ! మీరిటు ప్రార్థింపఁజెల్లునా ?

అన. జగన్నాథలారా ! నేనద్దియు నెఱుగ, మీహస్తములకు నేఁ
బాత్రనా ?

సీ॥ విజ్ఞాపనములఁబంపితిగాని వానిచే
 నలుకబూనితిరని దెలియదమ్మ
 ఇనుపగుగ్గులమీరేకోరి నారదు
 సంపినారనుచునే సరయనమ్మ
 వచ్చినయతిఘలుపాటులేయని యెంచితిని
 మీవిభులటంచు నెఱుంగనమ్మ ॥

గీ॥ మందీరమునకువచ్చిన విందులఁదగు
 చందమునఁదృపులను సలుపందలంప
 ఇందుమత్పతిచరణారవింద మహిమ
 కందువైరమ్మలార ! నేముండెఱుంగ ॥

చార్వ. అమ్మా! అససూయా! నీవు నిష్కల్మషపు. సద్గుణ సంప
 న్నవు. గరితల మిన్నవు. ఎట్టి మోసము నెఱుంగవు. నీ
 భర్తముల నీవాచరించితివి. నీ నేరమేమియు లేదు. అయిన,
 'ముండెఱుంగ' అని నీవు మందలించిన మాకికముందు గతి
 యేమి? మాపతుల నీసుతులుగ నేరితి నొనరించితివో యదే
 విధమున మరల నీసుతుల మాపతులుగ గావించియుమ్ము.

అం. (స్వ॥ సర్వముచేసిన దీమహాను భావుడే. బెల్లము గొట్టిన
 తాయివలె నూరకున్నాడు.)

నార. అససూయాదేవి! నావి యొకటి కైందు నేరముల మన్నించి
 నాప్రార్థనఁగైకొనదగు. నీమహాత్వము నెఱుంగఁగోరియే నే
 నభిషేక నిమిత్తముఁబాలను దెచ్చియిమ్మంటి. నీసందేశముల
 వలన నీదేవీప్రయము కోపగించుకొని యాయుక్కు శనగలఁ
 బంపఁగా వారిపైఁజెప్పక నేనొక పెద్దయబద్ధము నీకడఁబట్టి
 యాశనగలఁ బక్వముచేయించుకొని పోయితిని. ఎండుల

కవగా నట్లున్నరీతి నీకెఱిగించి యుండినయెడల నాపదార్థమును యథారీతి నాకు మరలనిచ్చి యీదేవులను జచ్చుక మన్ననవేడియే యుండువు. అట్టి నీకాంతర, నీనిరహంకారిత యెఱిగియే నాకార్య సాధనమునకై యన్యుత మాడితిని. ఇది మదినుంచఁజనదు.

చు. కొనకొని నేనుక్షీరములఁగోరి, త్రిశక్తులుగూడియబ్రహ్మ !

కవగలఁగోరి, విందులమిహజనుడెంచి త్రిమూర్తులుకోరరాని రీ!

తినిగూడిపింపఁగోరి, భవదీయసతీత్వవినిర్మలత్వముగ !

గనితిమిసంతసంజెనఁగ, గార్యముభంగిఁడలంపుమమ్మరో !

అన. మునిపుంగవా ! దేవేరులారా ! మీరు నన్నింత పొగడమీకు న్యాయమా ! నాకుశ్రేయమా ! మీచర్యలన్నియు నాయెడ బరమానుగ్రహములనియే తలంచు చున్నాను. నేఁజేసిన తప్పును మన్నింపుడు. (అత్రినిజూచి) నాథా ! ఈజగన్నాథుల కవరాధ మొనర్చితినే ! వ్యసనముగలుగఁజేసితినే ! నాకెట్టి పాతకమో తెలియదు. శీఘ్రమున పారిపార బ్రహ్మలను గల్పించి వీరికప్పగింప వేడెదను.

అత్రి. కాంతా ! ముష్టగములు నేలువారి నేను బుట్టింపనెంతటివాడ ? పారిచిల్లము. ఇది యంతయు వారి లీలావిసోదముగాక వేతమున్నది ? పారిచేతులలోని బాక్కులుగదా మనము ! అయిన, ఆ త్రిమూర్తుల కాదిత్యుని యెవ్వఁడో యట్టి పరమేశ్వరుని బ్రార్థించెదఁగాక.

సీ॥ కార్యకారణములెగల్గించిత క్కార్య
 ఫలములఁదిలకించువలతియెవఁడు ?
 కర్మలఁదోగుచుఁగర్మలనంటక,
 కర్మఫలదుఁడైనఘనుఁడెవఁడు ।
 త్రిగుణంబులనుదాల్చి జగముఁగల్గించి
 చేకొనిపెంచిముంచు నిర్గుణుఁడెవఁడు ।
 చేతనాచేతన వ్రాతముల్ దానయై
 తనయందెయన్నిటించాల్పునెవఁడు ।

సీ॥ సత్యమన, దైవమనగ, నైసర్గికమన ।
 జ్ఞానమన, శాశ్వతంబన సకలసంజ్ఞ ।
 లమరియుండునెవఁడు, నేనట్టివానిఁ ।
 గొలుతునందఁజూచుట కొఱకునిపుడు ।

(త్రిమూర్తులు సత్యక్షమగుదురు) (వాణి రమా గారులు
 ప్రక్కకుఁబోదురు)

అత్రి. దేవతాసార్వభౌములారా ! నమస్కరించుచున్నాము.
 (నమస్కరింతురు)

బ్రహ్మ. అనంతాయరస్తు.

ఈశ్వ. శివంభూయాత్.

విష్ణు. సకలకల్యాణమస్తు. అత్రిమునీంద్ర ! నీతపస్సునకు, నిర్మల
 మనస్సుకు మెచ్చియున్నాను. నీకు నేను విధేయుఁడను.
 తల్లి అనసూయా ! నిర్మలగుణామీయా ! నీ సౌజన్యమునకు
 మెచ్చితిని. నీకీర్తి యాకల్పమువిఱకు వెలయుఁగాక ! అట్లి
 నీకిచ్చిన వాగ్దానము ననుసరించి మేము మువ్వరమిపుడు
 పుత్రుల మైతిమి. ఈపుత్రునిఁబెంచుకొనుము అట్లు నీకు

పుత్రులుగా నియ్యబడితిమి గనుక చత్తాశ్రేయడని పేరుము
ఈతడు మహాజ్ఞానియై, మహాయోగియై మీయుభయులనే
గాక లోకమంతయుఁదరింపఁజేయును.

అన. దేవా ! మహాప్రసాదము.

నార. గీ॥ దురభిమానంబు గలిగినదొడ్డవారి ।

నెండఱినొపట్టి మాయాసుహిమదలిర్ప ।

వారిగర్వంబడంచినవాడవీపు ।

గర్వరహితుల సంపూర్ణకరుణచేత ।

బ్రోచినట్టియు, ప్రోచెడుప్రోడవీపు ।

నిన్ను బారముముట్టినెన్న నేర ।

నిగమనంచార ! సువిచార ! నిర్వికార ।

సజ్జనాధార ! సముదార ! సత్యసార ।

విష్ణు. నారదమునీ ! నీ వెపుడు వచ్చితివి ?

నార. విభూ ! దేవీమణులు వచ్చినపుడే వచ్చినాను.

విష్ణు. వీరీ ! ఎక్కడనున్నారు ?

నార. ఇదిగో, ఈప్రక్కననే యున్నారు. అమ్మలారా ! రండు.

అజ్ఞయగుచున్నది.

(మువ్వరువచ్చి పతులకు నమస్కరింతురు)

పా. స. } నాథా ! మమ్ముక్షమించవలెను. మాది యపరాధమామె.

లక్ష్మీ. } ఈసతీమహిమ నెఱుంగఁజెలిమి.

ప్రవృ. శారదా ! ఇంకనిట్టి మూర్ఖము నేయవుగదా ! దేనినైనను

సరిగా సర్థముజేసికొనుము.

విష్ణు. కమలా ! నీవింక గర్వపడవుగదా ! సత్యమునరయుము.

పార్వ. అపర్ణా ! పరివ్రతల గొడవలో పోవుగదా ! శాంతముగ నున్న కొనుము.

నార. (ముక్కుచేపలు వ్రేయుచుటయే తక్కువ.)

పార్వ. దేవా ! నేరమన్న పిమ్మట మరల మరల నెత్తిపొడుచుట న్యాయమా !

ఈశ్వ. అయిన, సంతోషమయ్యెడు. మీరుముగ్గురును ఈసతీతిలక మునకు నాయమ కొడుకునకు నాశీర్వాదము నేయుడు.

పార్వ. అనసూయా ! నీవుత్తునిటులిమ్ము.

సనం. అమ్మా ! మీరు నాతమ్ముల నెత్తుకొని పోయెడరా ? నేనివ్వను అన. లేదు.

సను. ముద్దాడెడరా ? అటులయిన మువ్వకిమ్ము.

పార్వ. క॥ మంగళమనసూయాంబకు !

లక్ష్మి. మంగళముసతీమణికి, సుమాణవకులకు !

నగస్వ. మంగళమత్రైపాధన !

పుంగవునకు సతమునీతిమూర్ఖులకరుణ !

అత్రి. భగవానులారా ! మీచరిత్రములద్భుతములు. మీమాయ లెవ్వరును గనుగొనఁజాలరు. మీపూర్ణ కరుణకుఁబాత్రుల మైతిమి. మేముధన్యులము. విష్ణుగొనియాడ మాతరమా !

క॥ మంగళముశారదాధన !

మంగళమురమాధవా ! యమాధవ ! భువిలో !

నంగనలాశ్రేణుల భ !

క్తింగాలిది, యశంబునొండ దీవింపదగు !

త్రిమూ.

తథాస్తు.

తథాస్తు.

తథాస్తు.

శ్రీ.

శ్రీ.

శ్రీ

౬౩ శ్రీమదాంబాద్దేవీ ప్రసాద చింతన తేజ ప్రక
 స్తమంజవా ॥ గ్ధయినీకారదగ్గలి
 చిత్రవదీనినాపర్చ్య పద్దనా ।
 యా నూరినందసుడు,
 ప్రాజ్ఞవిధేయుడు, గార్ల
 దిన్నెను బ్రాహ్మసమా
 ఖ్య, డీనుకృతి,
 రంజలునా రవితారకంబుగా ॥

బ్రహ్మగి గురునాథ ముద్రాక్షర కాలముందు ముద్రింపబడినది

PRINTED AT THE
CORONET PRESS.
BELLARY.

14545